

Entomofauna van Noordoost-Twente

verslag van de 158^e zomerbijeenkomst te Ootmarsum

De 158^e zomerbijeenkomst van de NEV vond plaats van 13 tot 15 juni 2003 in de provincie Overijssel in de omgeving van Ootmarsum. Deze bijdrage vormt de neerslag van de inventarisatie-activiteiten die door de deelnemers aan dit weekend werden ontplooid. Er werden 1484 taxa geregistreerd behorend tot negentien verschillende ordes van geleedpotigen. Met 744 taxa namen de kevers ongeveer de helft van de soorten voor hun rekening. Het aantal nieuwe soorten voor de provincie Overijssel was beperkt. Hoewel Overijssel van oudsher een relatief goed onderzochte provincie is, leverde de uitgebreide terreininventarisaties een schat aan (deels nieuwe) entomologische gegevens op. De roofmijten *Anthoseius piceae* en *Typhlodromus bichaetae* werden voor het eerst in Nederland waargenomen.

Entomologische Berichten 64(6): 188-208

Trefwoorden: inventarisatie, faunistiek, Overijssel, *Anthoseius piceae*, *Typhlodromus bichaetae*

Inleiding

De 158^e zomerbijeenkomst van de Nederlandse Entomologische Vereniging is van vrijdag 13 juni tot en met zondag 15 juni 2003 gehouden te Hezingen nabij Ootmarsum in Overijssel. In kampeerboerderij 'De Grens' aan de Schabosweg, pal op de grens met Duitsland, werd door circa 44 personen onderdak gevonden. Dankzij de voortreffelijke weersomstandigheden en de (botanisch en) entomologisch zeer interessante terreinen in de onmiddellijke nabijheid van de verblijfplaats konden ook dit jaar weer aanzienlijke aantallen insecten en spinnen worden verzameld.

Een grote variatie aan biotopen in natuurreervaten was beschikbaar dankzij de welwillende medewerking van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en het Overijsselsch Landschap. Onder dankzegging voor de verleende vergunningen kon door de deelnemers entomologisch onderzoek gedaan worden in de door deze instanties beheerde natuurreservaten.

De weersomstandigheden tijdens deze zomerbijeenkomst leken min of meer op een herhaling van die van 2002 en waren opnieuw optimaal. Drie dagen licht bewolkt weer met volop zon bij temperaturen van 20 °C op vrijdag oplopend tot 25 °C op zondag, gevoegd bij een zwakke wind en geen enkele neerslag, maakten de omstandigheden buitengewoon aantrekkelijk. De nachten waren weliswaar droog

samenstelling Jan G.M. Cuppen¹ & Oscar Vorst²

¹Buurtmeesterweg 16
6711 HM Ede
jan.cuppen@wur.nl

²Poortstraat 55
3572 HD Utrecht
vorst@xs4all.nl

en vrijwel windstil, maar enigszins aan de koele kant. Desondanks leverden de nachtelijke vangsten op licht de nodige soorten op. De voornaamste activiteiten vonden dit jaar plaats in de volgende deelgebieden:

Figuur 1. Een van de Bergvennen (ber1), vindplaats van de waterwants *Cymatia bonsdorffii*. Foto: O. Vorst.

One of the heathland ponds at 'Bergvennen' (ber1), where the water bug *Cymatia bonsdorffii* was collected.

Figuur 2. Zicht op het Brecklenkampsche Veld (bre1), dat van de kevers *Stenus pumilio* en *Bagous brevis* de enige recente Nederlandse populatie herbergt. Foto: O. Vorst.

Nature reserve 'Brecklenkampsche Veld' (bre1) harbours the only recent population of the beetles Stenus pumilio and Bagous brevis.

het Brecklenkampsche Veld en de Bergvennen (bre en ber)

Beide terreinen liggen tegen de grens met Duitsland in de buurt van Lattrop. De Bergvennen (figuur 1) zijn van bijzondere betekenis door de grote botanische kwaliteit van de vegetatie in de vennen (onder andere waterlobelia, *Lobelia dortmanna*). Het aangrenzende Brecklenkampsche Veld (figuur 2) is minder bekend, maar zo mogelijk van nog grotere betekenis door de aanwezigheid van botanisch zeer rijke kwelmoerassen. Naast deze vennen en kwelmoerassen wordt het gebied gekenmerkt door heischrale graslanden, vochtige en droge heidepercelen, wilgen- en berkenbroek- en drogere (eiken)bossen. Binnen beide gebieden zijn vrij grootschalige ingrepen uitgevoerd ten behoeve van het in stand houden en herstel van deze vegetaties. Bij de Bergvennen betreft het vooral het plaggen van de venranden, bij het Brecklenkampsche Veld gaat om het (grootschalig) verwijderen van bosopslag.

In dit reservaat zijn 205 soorten kevers verzameld, voornamelijk in en langs de vennen en de moerassen. Ook is hier gesleept en gezeefd. Tot de meest opmerkelijke soorten behoorden de snuitkever *Bagous brevis*, die in ons land alleen van deze vindplaats bekend is (Cuppen & Heijerman 1995) en de waterkevers *Halipus fulvicollis* en *Hygrotus novemlineatus*. *Helophorus laticollis*, recent alleen bekend van het Brecklenkampsche Veld (Cuppen 1999) is echter niet meer aangetroffen. Van de kleinste Nederlandse vertegenwoordiger van het kortschildkevergenus *Stenus*, *S. pumilio*, herbergt dit terrein de enige bekende Nederlandse populatie. De vondsten van beide andere vindplaatsen, Hilversum en Winterswijk, dateren van meer dan 60 jaar geleden (Van Stuivenberg 1997). De waterkeverfauna van de Bergvennen wordt vooral gedomineerd door soorten die kenmerkend zijn voor zure, oligotrofe tot mesotrofe wateren (onder andere *Bidessus uni-*

striatus, *Hydroporus tristis*, *H. obscurus*, *Ilybius aeneus*), terwijl bij de waterkeverfauna van het Brecklenkampsche Veld meer soorten van minder zuur en iets voedselrijker water op de voorgrond treden, zoals *Hygrotus decoratus*, *Hydroporus umbrosus*, *Agabus affinis*, *A. unguicularis*, *Ilybius montanus* en *Dryops auriculatus*. Tussen veenmos langs de oevers zijn onder andere de kortschilden *Stenus pumilio*, *S. flavipes* en *Ochtheophilum fracticorne* verzameld.

In de omgeving van de Bergvennen is ook *Aethes rutilana* gevonden. Deze schaarse tortricide leeft als rups op jeneverbes. Alleen al daarom is de vlinder lokaal. Hetzelfde geldt tot op zekere hoogte van *Argyresthia dilectella*, maar deze wordt ook wel elders, bijvoorbeeld in tuinen aangetroffen. Waarschijnlijk kan hij profiteren van de aldaar aangeplante *Juniperus*-soorten.

De zeldzame miride *Cremnocephalus albolineatus*, in zijn verspreiding beperkt tot het oosten van ons land, is hier geklopt van grove den, de voedselplant. Daarnaast is deze soort ook nog verzameld te Lattrop en in het Springendal.

het Ageler- en Voltherbroek en Achter de Voort (age, vol en voo)

Deze drie natuureservaten liggen bij elkaar ten noorden en ten zuiden van het Kanaal Almelo-Nordhorn (figuur 3). Alle drie zijn het vochtige gebieden met een groot aandeel van vochtig tot nat loofbos, vooral eiken en elzenbroek. Daarnaast kende vooral het Agelerbroek vrij grote stukken met zeggenmoerassen, vochtige heide en blauwgrasland. Deze grotendeels verwilderde en dichtgegroeide percelen zijn recent weer deels in hun oude glorie hersteld, waarbij ook enkele poelen zijn aangelegd, die inmiddels zeer bijzonder genoemd kunnen worden. Dit geldt zowel voor de vegetatie als de entomofauna.

In dit deelgebied zijn 253 soorten kevers vastgesteld, vooral waterkevers en soorten uit vochtige biotopen. Zeer bijzonder was een poel in het Agelerbroek, met een keur aan bijzondere waterkevers zoals *Halipus fulvicollis*, *Laccornis oblongus*, *Bidessus grossepunctatus*, *Rhantus grapii*, *R. fron-*

Figuur 3. Mesotroof moeras in het Agelerbroek. Foto: T. Heijerman.
Mesotrophic wetland 'Agelerbroek'.

talis, *Hydrochus megaphallus*, *Hydrochus brevis* en *Berosus luridus*. In deze poel zijn meer dan 50 soorten waterkevers aangetroffen, zo ongeveer het maximum dat in Nederland mogelijk is bij een eenmalige bemonstering! Daarnaast werden in het Agelerbroek in een rietveld nog de zeer zeldzame *Rhantus bistratus*, *Agabus striolatus* en *Helophorus nanus* gevangen. Een poel in het Voltherbroek leverde onder andere nog de waterkever *Hydraena palustris* op, terwijl in en langs het Kanaal Almelo-Nordhorn *Chaetarthria similis* en *Limnichus pygmaeus* werden gespoeld van de oever. Ook de boktorren waren in dit gebied goed vertegenwoordigd met *Rhagium mordax*, *Stenurella aethiops* en *S. nigra* als meer bijzondere soorten.

De kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*; figuur 4) is ongetwijfeld de meest opmerkelijke dagvlinder die gezien werd. In het Ageler- en Voltherbroek komt hij nog steeds in redelijke aantallen voor.

Figuur 4. De zeldzame kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*) werd in meerder exemplaren waargenomen in het Ageler- en Voltherbroek. Foto: T. Heijerman.

The rare white admiral (Limenitis camilla) was observed at 'Ageler- and Voltherbroek'.

het Springendal inclusief Paardenslenkte (spr en paa)

Dit complex herbergt vrijwel alle landschapselementen die in Twente kunnen worden aangetroffen. In het reliëfrijke gebied treffen we in de laagste delen bronnen en bronbeekjes en een aantal (kwel)vijvers. Langs de beekjes liggen enkele vochtige, vrij schrale, bloemrijke graslanden en vochtig loofbos. De hogere delen bestaan voor het grootste gedeelte uit eiken-berkenbos en naaldbos. De Paardenslenkte is een groot open terrein met struikheide.

Met 357 soorten zijn in dit deelgebied de meeste keversoorten verzameld, niet verwonderlijk gezien de grote diversiteit aan biotopen en het feit dat alle keververzamelaars in dit gebied actief waren. Relatief slecht vertegenwoordigd waren de waterkevers, aangezien zowel de (bron)beken als de sterk beschaduwde en modderige (kwel)vijvers weinig opleverden. De moerasweekschild *Elodes minuta* en de kortschilden *Omalium rugatum* en *Myllaena elongata* waren opmerkelijke soorten bij het spoelen van de steilwanden van de beekjes (figuur 5). Achter de schors van een dode beuk en een eik zijn onder andere de kortschild *Astenus pulchellus*, de ptiliiden *Ptinella errabunda* en *Pteryx suturalis*, de pselaphiden *Euplectus punctatus* en *E. karsteni* en diverse *Rhizophagus*-soorten aangetroffen. Op de beukenstammen groei-

ende elfenbankjes werden bewoond door Ciidae van de genera *Octotemnus*, *Ennearthron* en *Cis*. In de vochtige hooilanden zijn de riethaan *Plateumaris consimilis* en de kniptor *Actenicerus sjaelandicus* gesleept van zeggen en veldrus. Uit enkele zeer kleine hoopjes hooi hierin zijn de slakketende loopkever *Cychrus rostratus*, de waterkever *Chaetarthria similis* alsmede diverse Pselaphidae gezeefd.

De Paardenslenkte was een van de plekken waar met licht gevangen is. In het totaal zijn hier 101 soorten vlinders verzameld. De meest opmerkelijke vangst betrof het spanertje *Euphyia unangulata*. Op 14 juni verschenen twee exemplaren van deze soort op het vanglaken (AC 256.5-496.3). Recent verscheen een overzicht over de verspreiding van *E. unangulata* in Nederland in Entomologische Berichten (Nagel *et al.* 2001). Totdat in 1981 te Reusel het tweede exemplaar werd verzameld, was deze soort slechts bekend van een oude vangst in Zuid-Limburg (daterend van voor 1866). Vanaf 1987 volgden meerdere waarnemingen op andere plaatsen in Noord-Brabant. Vervolgens is de soort tijdens de 156e zomerbijeenkomst in het Oost-Groningse Ter Apel op 15 juni 2001 waargenomen door R. Vis en D.O. Visser (Sinnema *et al.* 2002). Tijdens de najaarsbijeenkomst van 'Ter Haar' op 27 oktober 2001 toonde Henk Hunneman een exemplaar van *Euphyia unangulata* van Katlijk (bij Heerenveen), gevangen op 8 augustus 1998 en Henk ten Holt meldde een vangst uit Overijssel. De huidige verspreiding is dus groter dan eerder werd aangenomen.

Op dezelfde avond werden op het laken dertien exemplaren van *Leucodonta bicoloria* waargenomen. Gezien het biotoop, droge zandgronden met berkenopslag, was de soort te verwachten, maar het aantal was opmerkelijk.

In het Springendal stonden gedurende het weekend twee malaisevallen opgesteld. De eerste stond in een bos, langs de rand van een kleine open plek met onder andere wat heide (AC 257.5-494.7). Niet ver daarvandaan stond val nummer twee langs een braamstruweel bij een beek (AC 257.6-494.8). Slechts een deel van het verzamelde materiaal is gedetermineerd.

de Noordelijke Manderheide (nmh)

Dit gebied bestaat grotendeels uit vrij droog loof- en denbos, afgewisseld met droge heidevelden. In het gebied liggen enkele vochtige vrij schrale graslanden met poelen, wat akkers en twee grote ronde voormalige akkers (de zogenaamde Mander Cirkels). In dit gebied zijn 170 soorten kevers verzameld. Relatief veel aandacht ging uit naar de waterkevers in de diverse drinkpoelen, maar deze kenden weinig bijzonderheden met als grote uitzondering *Hydrochus nitidicollis*. In een kwelmoerasje met veel waterbies waren *Hydroporus discretus*, *Helophorus asperatus* en *H. strigifrons* de meest opvallende soorten. Kloppen van diverse struiken en het slepen van wegbermen, graslanden en akkerlanden leverden vooral veel vertegenwoordigers van de families der boktorren en snuitkevers op; de boktor *Anaesthetis testacea* was de meest bijzondere.

De Mander Cirkels bleken met hun schrale zandige vegetatie een ideale plek voor veel angeldragers. Van de 128 soorten bijen, wespen en mieren die in het totaal zijn waargenomen was meer dan de helft (73 soorten) hier te vinden.

de Zuidelijke Vasserheide (zvh)

Dit terrein lijkt qua landschap vrij sterk op de Noordelijke Manderheide. In het gebied ligt het vennetje de Pletkuil. Dit

gebiedje werd slechts door enkele personen bezocht, reden waarom slechts 58 keversoorten op de lijst staan. Het betreft voornamelijk waterkevers uit het vennetje Pletkuil met de waterkever *Bidessus grossepunctatus* en de riethaan *Donacia crassipes* als bijzonderheden. De anthribide *Eneideytes sepi-cola* werd hier geklopt van het struikgewas.

het dal van de Mosbeek bij Mander (tmm)

Dit afwisselende terrein omvat stroken vochtig loofbos, graslanden en brongebiedjes langs de Mosbeek. Met name de brongebieden zijn van grote botanische betekenis. Langs de beek staan de molens van Bels en Frans. In dit gebied zijn 176 soorten kevers gevonden, waarbij de meeste soorten werden gespoeld van de oever van de Mosbeek, die zelf weinig bijzondere waterkevers opleverde. Vooral de kortschilden waren met onder andere *Stenus guttula*, *Myllaena brevicornis* en diverse *Atheta*-soorten goed vertegenwoordigd. Ook in een rijpe zwavelzwam was deze familie zowel in soorten als aantallen rijkelijk aanwezig met onder andere de genera *Proteinus*, *Megarthus*, *Philonthus*, *Tachinus*, *Autalia* en wederom *Atheta*, en daarnaast ook veel soorten van de familie Ptiliidae. Minder gewone soorten in deze zwam waren *Clambus punctulum* en *Eledona agricola*. Het zeven van een hoop oud hooi leverde een belangrijke bijdrage aan de soorten-

lijst. Wederom waren kortschilden hier talrijk en soortenrijk, daarnaast veel vertegenwoordigers van kleine families met als specialisten *Clambus pubescens*, *Monotoma bicolor*, *Latridius anthracinus* en diverse Cryptophagidae.

De 158e zomerbijeenkomst vond plaats in een in botanisch en entomologische zeer rijk deel van ons land. Er is dan ook een behoorlijk aantal minder algemene en zeldzame soorten waargenomen. Opvallend was vooral het relatief grote aandeel waterkevers. Dit zal zeker het gevolg zijn van de omvangrijke groep verzamelaars die intensief de wateren bemonsterde, maar ook was een aantal van de bezochte reservaten juist voor deze groep van buitengewone betekenis. Met name de mesotrofe kwelmoerassen van het Agelerbroek bleken een voor Nederlandse begrippen ongekend rijke waterkeverfauna te bezitten, met soorten als *Halipplus fulvicollis*, *Laccornis oblongus*, *Bidessus grossepunctatus*, *Rhantus bistriatus*, *Agabus striolatus* en *Helophorus nanus*. Daarnaast mag ook het Brecklenkampsche Veld niet onvermeld blijven. Dit terrein herbergt momenteel de enige bekende Nederlandse populaties van de snuitkever *Bagous brevis* en de kortschildkever *Stenus pumilio*.

Opvallend was ook dat van een relatief goed onderzochte orde als de kevers toch nog ruim 6% van de gevonden soorten (46 van de 744) nieuw bleken voor de provincie Overijssel. Dit in tegenstelling tot de bijvoorbeeld de kleine vlinders, een andere groep met een lange faunistische traditie. Hier waren alle 117 waargenomen soorten al eens eerder in de provincie verzameld. Onduidelijk is of dit gemis te wijten was aan de niet al te optimale condities voor de nachtelijke lichtvangsten, het reeds hoge niveau van de faunistische kennis, of gewoon een mager jaar voor de Microlepidoptera.

Figuur 5. De meanderende bovenloop van de Mosbeek in Het Springendal (spr5). Op de oevers onder andere de kortschildkevers *Omalium rugatum*, *Myllaena brevicornis* en de moerasweekschild *Elodes minuta*. Foto: O. Vorst.

The upper part of the 'Mosbeek' at 'Het Springendal' (spr5). On the banks the rove beetles *Omalium rugatum*, *Myllaena brevicornis* and the marsh beetle *Elodes minuta* where encountered.

Lijst van vindplaatsen

age1 Denekamp; Klein Agelo; Agelerbroek; mesotrofe poel, gesleept hooiland, geklopt bramen- en wilgenstruweel, gesleept slootoever en bosrand, berkenzwam op dode staande berk, bloemrijke berm kanaal. AC 258-489.

age2 Denekamp; Klein Agelo; Agelerbroek; Aabroek; kanaal Almelo-Nordhorn. AC 259-489.

age3 Denekamp; Klein Agelo; Agelerbroek; greppel in rietmoeras. AC 259-490.

alb Almelo; Albergen, kanaal Almelo-Nordhorn; berm. AC 246-486 en 246-487.

ber1 Denekamp; Lattrop; Bergvennen; Eilandven met oever, Rondven met oever, Veenpluisven; open zandige plekken en droog dennenbos. AC 265-494.

ber2 Denekamp; Lattrop; Bergvennen; gesleept kruidenrijk grasland, ven. AC 264-494.

bre1 Denekamp; Lattrop; Brecklenkampsche Veld; gesleept heischraal grasland, moerassige laagte, poel. AC 265-495.

bre2 Denekamp; Lattrop; Brecklenkampsche Veld; gezeefd wilgenstruweel, venetje, moerassige poel in Littorelion. AC 264-495.

gee Tubbergen; Geesteren; droge sloot, bloeiende bereklauw. AC 245-495.

gre Tubbergen; De Grens; omgeving kampeerboerderij; zandkuil in bos. AC 257-496.

haz Tubbergen en Ootmarsum; Hazelbekke; handvangst pioniervegetatie op kwelbodem. AC 255-494.

hon Tubbergen; Tubbergerveld; Hondenvan. AC 248-491.

lat1 Denekamp; Lattrop; Breklenkamp. AC 262-496.

lat2 Denekamp; Lattrop; Breklenkamp. AC 263-496.

lem Weerselo; Lemselermaten. AC 256-485.

lut Losser; Lutterzand. AC 267-483.

nmh1 Tubbergen; Mander; Noordelijke Manderheide; Mander Cirkel. AC 252-497.

nmh2 Tubbergen; Mander; Noordelijke Manderheide; Uelserweg; poel; 'graan-cirkels': kale zandbodem, geplagd, tevens kunstwerk. AC 253-497.

nmh3 Tubbergen; Mander; Noordelijke Manderheide; Galgenberg; gesleept loofbos, bosweitje, en tarweveld, poel, bosrand. AC 254-497.

paa Tubbergen; Hezingen; Paardenslenkte (N); geklopt van eik, grove den, ratelpopulier, gesleept struikheide; heiderrein en bosrand; zandkuil. AC 256-496.

ros Weerselo; Rossummermeden. AC 257-487.

reu Tubbergen; Reutum; Reutumerveen; broekbos met open plek. AC 252-490.

spr1 Tubbergen; Het Springendal; Het Onland (N); graanakker, ruige wegberm, vochtig weitje, beekje in schraalland. AC 256-495.

spr2 Tubbergen; Paardenslenkte (Z) en Het Springendal (Wildspieker en Meerbekke); gesleept graanakker, bosweitje en bosrand, achter schors eik en beuk, elfenbankje, in vermolmd hout, koeienvlaai, weidepoeltje, zandpad. AC 257-495.

spr3 Tubbergen; Het Springendal; Bouwmansweg; achter schors, op pad, gesleept kruiden. AC 258-495.

spr4 Tubbergen en Ootmarsum; Het Springendal; Het Onland (Z); poel, bronbeekje, beekoever, bosweide, achter schors eik, droge heide. AC 256-494.

spr5 Tubbergen en Ootmarsum; Het Springendal; Blauwe Weg; gesleept drasse weide, gezeefd oud hooi, composthoop, stapel naaldhout met slijmzwam, gesleept akker, bosvijver, temporaire greppel, (Mos)beek en beekoever. Malaiseval 1 (AC 257.5-494.7) in bos, langs de rand van een kleine open plek met onder andere wat heide. Malaiseval 2 (AC 257.6-494.8) langs braamstruweel bij beek. AC 257-494.

spr6 Ootmarsum; Het Springendal; gemengd bos. AC 258-494.

sti Weerselo; Het Stift. AC 254-486.

til Denekamp; Tilligte; natuurontwikkelingsproject langs Dinkel; oever Dinkel, op paaltje. AC 262-493.

tmm1 Tubbergen; Mander; Bergweg; Mosbeek, beek en beekoever, gemengd bos. AC 253-496.

tmm2 Tubbergen; Mander; Frans; Mosbeek; hoop oud hooi, schraalland. AC 254-496.

tmm3 Tubbergen; Hezingen; De Witker; Mosbeek met oevers, dode els, zwavelzwam op eikenstam. AC 255-496.

vas Tubbergen; Vasse. AC 253-495 en AC 254-495.

vol1 Weerselo; Volthe; Agelerveld. AC 258-488.

vol2 Weerselo; Volthe; Voltherbroek; moerasje met moerasbos en vochtige oevers, sloot. AC 259-488.

vol3 Weerselo; Volthe; Voltherbroek. AC 260-489.

voo Denekamp; Groot Ageloo; Achter de Voort. AC 257-488 en AC 257-489.

wee Tubbergen; Hezingen; Weersink. AC 255-495.

zvh1 Tubbergen; Vasse; Zuidelijke Vas-

serheide. AC 253-493

zvh2 Tubbergen; Vasse; Zuidelijke Vasserheide. AC 254-493

zvh3 Tubbergen; Reutum; Zuidelijke Vasserheide; Pletkuil; bosven, geklopt brem, berk, eik, jeneverbes. AC 253-492.

gebruikte symbolen en afkortingen

< op licht

% Malaiseval

potval

o nieuw voor Overijssel

^{NL} nieuw voor Nederland

dn deotonimf

LI larve I

LII larve II

Lijst van deelnemers

C. van den Berg, L.H.M. Blommers, L. Blommers, B.C. Boertjes, J.G.M. Cuppen, M.B.P. Drost, G. van Ee, J.D. Fokker, C.G.L. M. van Haagen, T. Heijerman, A.J.A. Heetman, W.R.B. Heitmans, J. Huijbregts, K.J. Huisman, R.P. Jansen, S. Kofman, P. Kooimen, J.H. Kuchlein, C.M. Kuchlein-Nijsten, W. Kuijken, S.C. Langeveld, B. van Maanen, M.M.E. van den Munckhof-Heunen, H. Nieuwenhuysen, G.C. van Nimwegen, F.G.J.M. van Nunen, I. van der Plas, J.D. Prinsen, J. Smit, J.A.H. Smits, A.S.W. Span, S. van Steenpaal, A.P.J.A. Teunissen, M.F.H.H. Teunissen-van Zon, A.J. Threels, S.J. Tiemersma, J. van Tol, H.J. Vallenduuk, G. Vierbergen, R. Vis, D.O. Visser, O.F.J. Vorst, M. Zevenboom & C.J. Zwakhals.

Soortenlijst

BLATTARIA - kakkerlakken

W.R.B. Heitmans

BLATTELLIDAE

Ectobius sylvestris (boskakkerlak): ber1, ber2, bre1, nmh1, paa, spr4, spr5, tmm1, tmm2, zvh3

Veel hokken zijn nieuw. Een aantal vrouwtjes van de boskakkerlak droeg al een eipakket. Dit is een van de vroegste waarnemingen in het seizoen van drachtige vrouwtjes, een teken dat 2003 een uitzonderlijk warm/zonnig voorjaar had. De daarop volgende zomer bleek ook uitzonderlijk warm en zonnig te worden.

ODONATA - libellen

F. van Nunen & B. van Maanen

CALOPTERYGIDAE

Calopteryx splendens: age1

LESTIDAE

Lestes barbarus: vol2
Lestes dryas: age1, vol2
Lestes virens: zvh3
Lestes viridis: vol2, zvh3
COENAGRIONIDAE
Ischnura elegans: age1, bre2
Pyrrhosoma nymphula: nmh2, zvh3
Enallagma cyathigerum: age1, zvh3
Coenagrion puella: age1, nmh2, zvh3
Ceriagrion tenellum: zvh3
AESHNIDAE
Aeshna sp.: zvh3
Aeshna cyanea: age1
Aeshna mixta: bre2
Anax imperator: zvh3
CORDULIDAE
Somatochlora metallica: zvh3
LIBELLULIDAE
Libellula depressa: age1, nmh2 (figuur 6)
Libellula quadrimaculata: bre2, zvh3
Orthetrum cancellatum: nmh2
Sympetrum danae: zvh3
Sympetrum flaveolum: age1
Sympetrum sanguineum: bre2
Sympetrum striolatum: bre2, zvh3

Figuur 6. De platbuik (*Libellula depressa*) is gezien in het Agelerbroek en de Noordelijke Manderheide. Foto: O. Vorst.

The broad-bodied chaser (Libellula depressa) was observed at 'Agelerbroek' en 'Noordelijke Manderheide'.

PLECOPTERA - steenvliegen

B. van Maanen

NEMOURIDAE

Amphinemura sp.: tmm3
Nemurella pictetii: tmm3

THYSANOPTERA - tripsen

G. Vierbergen

THRIPIDAE

Anaphothrips obscurus: ber1 (5♀, 4LII♀), tmm2 (1♀)

Aptinothrips rufus: ber1 (4♀, 2LII♀, 1LI♀), spr1 (2♀), spr5 (1♀), tmm2 (2♀), tmm3 (2♀), zvh2 (2♀)
Aptinothrips stylifer: spr1 (2♀)
Baliothrips dispar: spr5 (10♀, 4♂), tmm2 (1♀), tmm3 (1♀)
Ceratothrips ericae: ber1 (13♀)
Chirothrips manicatus: paa1 (4♀), spr1 (18♀), spr5 (2♀), zvh2 (1♀, 5♂)
Drepanothrips reuteri: ber1 (18♀, 2♂, 28LII11♀, 17♂)
Frankliniella intonsa: ber1 (10♀, 5♂)
Limothrips cerealium: ber1 (2♀), spr5 (1♀), tmm2 (7♀), tmm3 (2♀)
Limothrips denticornis: tmm2 (3♀), zvh2 (1♀)
Scolothrips uzeli: zvh1 (3♀)
Taeniothrips picipes: tmm3 (1♀)
Thrips atratus: tmm2 (2♀, 2♂, 1LII♂)
Thrips fuscipennis: ber1 (12♀, 7♂), tmm2 (4♀, 1♂)
Thrips inopinatus: tmm2 (1♀)
Thrips major: ber1 (8♀, 6♂, 1LII♀), paa1 (17♀, 5♂, 10LII♀), tmm2 (12♀), tmm3 (25♀, 1♂, 2LII♀), wee (3♀), zvh2 (34♀, 8♂)

Thrips minutissimus: spr1 (1 LII♂)
Thrips urticae: tmm2 (1♀), tmm3 (1♀), zvh2 (14♀, 2LII♀)
Thrips validus: zvh2 (13♀, 3♂, 1 LII♀)
Thrips vulgatissimus: tmm2 (2♀), tmm3 (1♀), zvh2 (3♀)
PHLAEOTHIRIPIDAE
Haplothrips aculeatus: ber1 (6♀, 4♂), tmm3 (1♀)
Haplothrips distinguendus: zvh2 (1♀)
Haplothrips juncorum: ber1 (3♀)
Haplothrips subtilissimus: spr5 (1♀), tmm2 (1♀, 1♂, 1LII, 1 LI), tmm3 (2♀),

zvh1 (1LII)
 cf *Xylaplothrips fuliginosus*: (1LII)

De tripsfauna laat opvallende hiaten zien. Zo werd van de gewoonlijk algemeen in Nederland voorkomende Aeolothripidae uitsluitend één eerste-stadium larve gevonden. Ook ontbreekt *Oxythrips* in het lijstje. Mogelijk hangt dit samen met de predatiedruk van de algemeen aangetroffen roofmijten (Phytoseiidae) op de boomsoorten, waar deze tripsen van te verwachten zijn. *Drepanothrips reuteri*, de druiventrips, werd aan de oever van een ven in 'De Bergvennen' algemeen en reproducerend gevonden op *Betula pubescens*, de zachte berk. Van *Betula pendula*, de ruwe berk, werd op dezelfde locatie van *D. reuteri* geen enkel exemplaar geklopt. Het is bijzonder dat deze polyfaagse plaag in de druiventeelt van Zuid-Europa, die in Nederland geen andere waardplanten heeft, op deze zachte berk tot boven de poolcirkel zou kunnen oprukken.

HETEROPTERA - wantsen

J.G.M. Cuppen, T. Heijerman, B. van Maanen en G. van Ee.

Een kleine bijdrage aan de soortenlijst werd geleverd door Sj. Tiemersma en O. Vorst. Een groot deel van de vangsten is gedetermineerd of gecontroleerd door B. Aukema.

De nomenclatuur en de volgorde van de soorten zijn zo veel mogelijk volgens de reeds verschenen delen van 'The Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region' (B. Aukema & Chr. Rieger eds). Indien dit niet mogelijk was is Aukema (1989) gevolgd.

Het laatste overzicht van de Nederlandse wantsen is gepresenteerd door Aukema (1989). Hierin worden uit Nederland 588 soorten gerapporteerd, maar inmiddels is dit aantal opgelopen tot 610 (Aukema *et al.* 2003). In onderstaande lijst worden niet eerder voor Overijssel vermelde soorten voorafgegaan door een °.

NEPIDAE

Nepa cinerea: age1, age2, ber1, nmh2, spr5, tmm1, zvh3
Ranatra linearis: bre1, vol2, zvh3

CORIXIDAE

Micronecta scholtzi: age2, bre1
Cymatia bonsdorffii: ber1. Deze soort is beperkt tot de zandgronden, waar hij vooral wordt aangetroffen in vennen,

- hoogvenen en duinpoelen.
Callicorixa praeusta: ber1, bre1, spr5, vol2
Corixa punctata: age1, bre2, nmh2, nmh3, tmm1, vol2
Hesperocorixa castanea: age1, ber1, bre1, bre2, nmh3, vol2
Hesperocorixa linnaei: age1, vol2
Hesperocorixa sahlbergi: age1, bre2, spr5, tmm1, vol2
Sigara semistriata: age1, ber1, bre1, bre2, spr5, vol2
Sigara striata: tmm1, zvh3
Sigara falleni: spr5, (tmm1)
Sigara scotti: ber1, bre1, bre2
- NAUCORIDAE
Ilyocoris cimicoides: age1, age2, ber1, bre1, bre2, spr5, vol2
- NOTONECTIDAE
Notonecta glauca: bre2, nmh2, (nmh3), (spr5) (tmm1)
Notonecta obliqua: age1, ber1, bre1, bre2, zvh3
- PLEIDAE
Plea minutissima: age1, ber1, bre1, bre2, nmh2, zvh3
- HEBRIDAE
Hebrus ruficeps: age2, ber1, bre1, spr5, zvh3
- HYDROMETRIDAE
Hydrometra stagnorum: nmh3, spr5, tmm1
- VELIIDAE
Microvelia reticulata: age1, age2, ber1, bre1, bre2, nmh2, vol2, zvh3
Velia caprai: spr4, (spr5), (tmm1), tmm3. Deze beekloper is vrij algemeen op boven- en middenlopen van laagland-beken.
- GERRIDAE
Aquarius paludum: age2. Van *A. paludum* zijn enkele macroptere exemplaren op het kanaal Almelo-Nordhorn verzameld. Deze soort heeft zijn areaal gedurende het laatste decennium in westelijke en noordelijke richting uitgebreid (Aukema et al. 2002).
Gerris argentatus: age2, bre1, bre2, zvh3
Gerris lacustris: nmh2, nmh3, tmm1, zvh3
Gerris odontogaster: age1, ber1, nmh3, zvh3
Gerris thoracicus: bre2
- SALDIDAE
Saldula saltatoria: bre2, haz, nmh3, vol3
- TINGIDAE
Dictyla convergens: vol3
- MICROPHYSIDAE
Myrmedobia coleoptrata: ber1, spr4
Myrmedobia exilis: ber1, spr4, spr5
- MIRIDAE
Bryocoris pteridis: bre2, nmh3, spr5
Monalocoris filicis: bre2
- Deraeocoris lutescens*: spr2, zvh3
Apolygus limbatus: bre2, lat2, vol3. Een zeldzame soort die wilgen en populieren als waardplanten heeft. Slechts eenmaal eerder verzameld in Overijssel te Losser (Aukema 1989).
Apolygus rhamnicola: lat2, nmh3
Camptozygum aequale: bre1, hon, spr1, spr2
Capsus ater: age1, nmh3, spr2, vol3
Closterotomus fulvomaculatus: age1, bre2, lat2, nmh3, spr1
Closterotomus norwegicus: nmh3, spr2, vol3
Liocoris tripustulatus: tmm1, voo
Lygocoris pabulinus: age1, vol3
Lygocoris rugicollis: bre2
Lygus rugilipennis: nmh3, spr2
Neolygus contaminatus: lat2
Neolygus viridis: bre2, lat2, spr2
^o*Orthops basalis*: age1. Algemene soort van het zuidwesten van Nederland.
Phytocoris ulmi: zvh3
Phytocoris dimidiatus: age1, hon
Rhabdomirisstriatellus: hon, spr2
Stenotus binotatus: age1, ber1, bre2, spr2, vol3, voo
^o*Acetropis gimmerthalii*: bre2. Een zeldzame soort met als waardplant reukgras (*Anthoxanthum odoratum*). Deze soort, die slechts van een vindplaats bekend was van voor 1989, lijkt zich sinds die tijd uit te breiden (Aukema & Hermes 1990). Ook meerdere malen verzameld tijdens recente zomerbijeenkomsten, onder andere te Hunsel (1999), Ter Apel (2001) en Meinweg (2002).
Leptopterna dolabrata: age1, ber2, nmh3, spr2, tmm3, vol3, voo
Leptopterna ferrugata: bre1, spr4
Megaloceroea recticornis: age1, ber2, bre1, nmh3, spr2, spr4, vol3, voo
Notostira elongata: nmh3, spr2
Pithanus maerkelii: age1, bre1, bre2, nmh3, spr2
Stenodema calcarata: bre2, nmh3
Stenodema laevigata: age1, spr2
Trigonotylus caelestialium: spr2
Trigonotylus ruficornis: age1
Orthocephalus coriaceus: spr2, vol3
Pachytomella parallela: age1, spr2, spr4, vol3, voo
Cyllecoris histrionius: nmh3, spr2
Heterocordylus tibialis: zvh3
Mecomma ambulans: vol3. Een zeldzame soort in Nederland. Eerdere waarnemingen komen voornamelijk uit de omgeving van Ootmarsum (Aukema 1989)
Orthotylus marginalis: hon, vol3
Pilophorus cinnamopterus: hon
Pilophorus clavatus: bre2
Pilophorus perplexus: bre1, bre2
Cremnocephalus albolineatus: bre1, lat2, spr1. Buiten een enkele waarneming uit Drenthe stammen alle eerdere vondsten van *Cremnocephalus albolineatus* uit de provincie Overijssel (Aukema 1989).
^o*Amblytus nasutus*: spr2. Een algemene wants op grassen.
Atractotomus mali: vol3
Chlamydatus pulicarius: spr2
^o*Europiella artemisiae*: voo. Een algemene soort met als waardplant bijvoet (*Artemisia vulgaris*).
Phoenicocoris modestus: hon. Deze vooral op *Pinus sylvestris* (grove den) levende miride werd voor het eerst uit Nederland gemeld in 1990 van het Buurserzand en het Elzenerveld in Overijssel (Aukema 1990).
Phoenicocoris obscurellus: bre1, bre2, spr1, spr2
Phylus melanocephalus: nmh3, spr2
Plagiognathus arbustorum: spr2, vol3
Plagiognathus chrysanthemi: spr2
Psallus perrisi: nmh3, spr2
Psallus variabilis: spr2
Psallus ambiguus: vol3, zvh3
Psallus albicinctus: age1
Psallus confusus: age1, bre1, spr2
Psallus varians: spr2
- NABIDAE
Himacerus mirmicoides: spr2, voo
Himacerus apterus: bre2, nmh3, spr2, spr5, vol3, zvh3
Nabis limbatus: age1, nmh3
Nabis rugosus: age1
- ANTHOCORIDAE
Anthocoris confusus: nmh3
Anthocoris nemoralis: tmm3, vol3
Anthocoris nemorum: age1, spr2, vol3
- ARADIDAE
Aradus depressus: spr2, spr4
- LYGAEIDAE
Nysius cf thymi: spr4
Kleidocerys resedae: age1, ber2, bre1, hon, spr1
Cymus clavicularis: age1, nmh3
Cymus glandicolor: age1, voo
Cymus melanocephalus: age1, ber1, bre1, bre2, spr4, voo
Ischnodemus sabuleti: hon, vol3
Gastrodes grossipes: hon, spr1
Scolopostethus thomsoni: voo
Acompus rufipes: voo
- RHOPALIDAE
Rhopalus parumpunctatus: bre2, nmh3
- COREIDAE
Coreus marginatus: age2, ber2, voo
- CYDNIDAE
Legnotus limbosus: voo
Sehirus biguttatus: nmh3
- ACANTHOSOMATIDAE
Acanthosoma h. haemorrhoidale: lat1
Elasmotethus interstinctus: bre2, hon,

paa, spr2
Elasmucha grisea grisea: hon
 SCUTELLERIDAE
Eurygaster t. testudinaria: bre1, bre2, spr1, spr2. Een soort van vochtige, schrale graslanden op zand- en veengronden, bekend uit het zuiden en westen van Nederland.

PENTATOMIDAE
Picromerus bidens: voo, zvh3
Aelia a. acuminata: bre1, spr2
Aelia klugii: bre1
Chlorochloa pinicola: hon
Palomena prasina: age1, bre1, nmh3, spr2
Pentatoma rufipes: nmh3, spr2, zvh3
Piezodorus lituratus: zvh3
Eurydema oleracea: nmh3, spr2

De wantsenfauna van Overijssel is redelijk goed bekend. Door Aukema (1989) werden uit deze provincie 326 soorten vermeld. De zomerbijeenkomsten te Buurse in 1990 (Aukema 1991) en Ommen in 1997 (Aukema *et al.* 1998) resulteerden respectievelijk in vijf en tien nieuwe soorten voor de provincie. Deel I van de verspreidingsatlas van de Nederlandse wantsen (Aukema *et al.* 2002) gaf per saldo ook nog vier aanvullingen, zodat de lijst voor Overijssel 345 soorten telde. Tijdens ons verblijf in de omgeving van Ootmarsum zijn 118 soorten verzameld. Hiervan waren er vijf nog niet eerder in deze provincie verzameld, waarmee de teller nu op 350 staat.

HOMOPTERA - bladluizen en cicades S.C. Langeveld

CERCOPIDAE
Cercopis vulnerata: tmm2

MEGALOPTERA - elzenvliegen B. van Maanen

SIALIDAE (slijkvliegen)
Sialis fuliginosa: spr4

NEUROPTERA - netvleugeligen B. van Maanen

OSMYLIDAE (watergaasvliegen)
Osmylus fulvicephalus: tmm3 (figuur 7)

TRICHOPTERA - kokerjuffers B. van Maanen

PSYCHOMYIIDAE
Lype reducta: tmm3

MACROLEPIDOPTERA - grote vlin- ders

K.J. Huisman, R. Vis & D.O. Visser

LIMACODIDAE
Apoda limacodes: paa<
 SPHINGIDAE (pijlstaarten)
Laothoe populi: gre<
Hyloicus pinastri: bre1, paa<
Deilephila elpenor: age2<, gre<
 HESPERIIDAE (dikkopjes)
Thymelicus sylvestris: age2, ber1
 PIERIDAE (witjes)
Pieris napi: age2, spr6, tmm1
Pieris rapae: vas
Gonepteryx rhamni: age2, tmm1
 LYCAENIDAE (blauwtjes)
Celastrina argiolus: ber1
 NYMPHALIDAE (schoenlappers)
Vanessa atalanta: age2, ber1, spr6, tmm1
Vanessa cardui: age1, age2, ber1, spr6
Aglais urticae: age1, age2, ber1, spr6, vol3
Polygonia c-album: spr6, tmm1, vol3
Araschnia levana: age2
Limenitis camilla: age1, age2 (figuur 4)
Maniola jurtina: age2, spr6
 DREPANIDAE
Tetheella fluctuosa: age2<, bre1, paa<
Ochropacha duplaris: age2<
Drepana falcatoria: paa
 GEOMETRIDAE (spanners)
Lomaspilis marginata: age2<, bre1, gre<, paa<
Macaria notata: gre<, paa<
Macaria alternata: age2<, gre<, paa<
Macaria signaria: paa
Macaria liturata: paa
Petrophora chlorosata: gre<
Opisthograptis luteolata: paa<
Epione repandaria: age2<
Ourapteryx sambucaria: paa<
Angerona prunaria: age2<, bre1
Biston betularia: paa<
Alcis repandata: age2<, gre<, paa
Hypomecis roboraria: age2<, bre1, gre<, paa<
Hypomecis punctinalis: bre1, gre<, paa<

Parectropis similaria: bre1, paa<
Aethalura punctulata: age2<
Ematurga atomaria: ber1
Bupalis piniaria: bre1
Cabera pusaria: age2<, bre1, gre<, paa<
Lomographa bimaculata: gre<, paa<
Lomographa temerata: age2<, gre<
Campaea marginata: gre<
Hylaea fasciaria: ber1, bre1, paa<
Geometra papilionaria: age2<, bre1, paa<
Comibaena bajularia: age2<, gre<, paa<
Hemithea aestivaria: age2<, bre1, paa<
Cyclophora linearia: paa<
Scopula immutata: gre<
Idaea biselata: gre<
Idaea seriata: gre<
Idaea dimidiata: age2<
Idaea aversata: age2<, paa
Lythria cruentaria: ber1
Xanthorhoe montanata: age2<, gre<
Xanthorhoe fluctuata: paa
Pelurga comitata: paa<
Cosmorhoe ocellata: gre<
Eulithis pyraliata: age2<, gre<
Thera obeliscata: gre<, paa<
Electrophaes corylata: paa<
Colostygia pectinataria: bre1, gre<, paa<
Hydriomena furcata: age2<
Hydriomena impluviata: age2<, bre1, gre<
Euphyia unangulata: paa<
Eupithecia satyrata: bre1
Eupithecia subfuscata: bre1, paa<
Eupithecia nanata: paa
Gymnoscelis rufifasciata: age2<, gre<, paa<
Rhinoprora rectangulata: age2<, gre<, paa<
Hydrelia flammeolaria: age2<, bre1, paa
 NOTODONTIDAE
Notodonta dromedarius: paa
Leucodonta bicoloria: bre1, paa<
Phalera bucephala: gre<, gre<, paa<
Stauropus fagi: gre<, paa<

Figuur 7. De watergaasvlieg *Osmylus fulvicephalus*. Een imago van deze soort, waarvan de larve in stromend water leeft, werd verzameld in de nabijheid van de Mosbeek. Foto: T. Heijerman.
The stream lacewing Osmylus fulvicephalus. An imago of this species, which has aquatic larvae, was collected in the vicinity of 'Mosbeek' brook.

NOCTUIDAE (uilen)

Moma alpium: paa<

Herminia grisealis: bre1, gre<

Zanclognatha tarsipennalis: gre<

Schrankia costaeistrigalis: age2<

Hypena proboscidalis: age2<, gre<, paa<

Rivula sericealis: age2<, gre<

Diachrysia chrysis: age2<

Autographa gamma: age1, age2, age2<, ber1, bre1, tmm1

Protodeltote pygarga: age2<, bre1, paa<

Deltote uncula: bre2

Deltote bankiana: ber1, gre<

Hoplodrina octogenaria: age2<, gre<

Hoplodrina blanda: gre<

Charanyca trigrammica: gre<

Dypterygia scabriuscula: bre1

Rusina ferruginea: gre<

Euplexia lucipara: paa<

Apamea monoglypha: gre<

Apamea crenata: gre<

Apamea remissa: gre<

Oligia latruncula: gre<, paa<

Oligia fasciuncula: gre<

Lacanobia oleracea: gre<

Lacanobia thalassina: age2<

Mythimna turca: bre1

Mythimna comma: bre1, gre<, paa

Axylia putris: age2<, bre1, paa<

Ochropleura plecta: age2<, gre<

Diarsia brunnea: age2<, bre1, gre<, paa<

Noctua pronuba: age2<

Lycophotia porphyrea: paa<

Graphiphora augur: age2<, gre<

Xestia c-nigrum: age2<

Xestia triangulum: age2<, gre<

Agrotis exclamationis: age2<, gre<

Agrotis clavis: gre<

LYMANTRIIDAE

Euproctis similis: age2<, paa<

NOLIDAE

Earias clorana: age2<

ARCTIIDAE (beervlinders)

Cybosia mesomella: paa<

Atolmis rubricollis: age2<, paa

Eilema griseola: paa<

Eilema sororcula: paa

Spilosoma lutea: age2<, bre1, gre<, paa<

Spilosoma lubricipeda: age2<, bre1, re<, paa<

Diacrisia sannio: paa<, ber1

Tyria jacobaeae: gre<

In totaal zijn 119 soorten Macrolepidoptera waargenomen, waarvan slechts vijftien soorten dagvlinders. Van de dagvlinders is vermeldenswaard dat de kleine ijsvogelvlinder, *Limenitis camilla*, in redelijk aantal is waargenomen in het Agelerbroek en het daarop aansluitend Votherbroek. De soort was uit deze gebieden al wel bekend. Opval-

lend afwezig was het heideblauwtje, *Plebejus argus*.

Mythimna turca was op macrogebied een van de beste vangsten. In Brabant wordt deze uil nog regelmatig gevangen, maar in de rest van Nederland lijkt hij echt zeldzaam geworden.

MICROLEPIDOPTERA - kleine vlin-ders

K.J. Huisman, J.H. Kuchlein, C.M. Kuchlein-Nijsten & J.B. Wolschrijn, met bijdragen van J.D. Prinsen, R. Vis, D. Visser en C.J. Zwakhals

De gegevens hebben betrekking op adulten, tenzij anders wordt vermeld. Volgorde en nomenclatuur van de soorten zijn volgens de naamlijst van Kuchlein & De Vos (1999).

MICROPTERIGIDAE

Micropterix aruncella: lem, ros

NEPTICULIDAE

Stigmella microtheriella: vol3 (mijn op hazelaar)

Stigmella hybnerella: ros (mijn op eenstijlige meidoorn)

Stigmella salicis: (mijnen op grauwe wilg)

Stigmella ruficapitella: ros (idem), tmm1 (mijn op zomereik), vas (idem)

Stigmella samiatella: gre<

Ectoedemia albifasciella: bre1, gre<

Ectoedemia subbimaculella: gre<, vol3

ADELIDAE

Nemophora degeerella: haz, ros, spr5%2

TISCHERIDAE

Tischeria ekebladella: haz, paa, ros

Emmetia marginata: vol3 (mijnen op braam)

TINEIDAE

Morophaga choragella: spr5%2

Tinea semifulvella: paa

BUCCULATRICIDAE

Bucculatrix frangutella: paa

Bucculatrix cidarella: lem

Bucculatrix bechsteinella: paa

GRACILLARIIDAE

Caloptilia alchimiella: paa

Parornix anglicella: ros (mijnen op eenstijlige meidoorn)

Parornix scoticella: tmm1 (mijn op lijsterbes)

Parornix devoniella: ros (mijnen op hazelaar), vol3 (idem)

Phyllonorycter sorbi: ros (mijnen op lijsterbes), tmm1 (idem)

Phyllonorycter junoniella: tmm1 (mijn op rode bosbes)

Phyllonorycter cerasicolella: haz (mijn op zoete kers)

Phyllonorycter coryli: vol3 (mijn op hazelaar)

Phyllonorycter nicellii: vas (mijn op hazelaar)

Cameraria ohridella: sti (mijnen op paar-denkastanje)

YPONOMEUTIDAE

Yponomeuta evonymella: age2, ros

Cedestis gysseleniella: paa

Cedestis subfasciella: paa

Argyresthia dilectella: ber

Argyresthia retinella: bre1, lem, paa, tmm1, vol3

Argyresthia spinosella: gre<

Argyresthia conjugella: gre<, vol3

PLUTELLIDAE

Plutella xylostella: bre1, gre<, lem, paa, ros, sti, vol3

GLYPHIPTERIGIDAE

Glyphipterix thrasonella: age2, bre1, bre2, haz, lem, ros, sti

Glyphipterix simpliciella: lem, ros

OECOPHORIDAE

Agonopterix assimilella: sti

Borkhausenia fuscescens: spr5%2

Pleurota bicostella: paa, tmm1

ELACHISTIDAE

Elachista canapennella: gre<

COLEOPHORIDAE

Coleophora lutipennella: paa

Coleophora flavipennella: bre1, gre<, lem, paa, ros (zak op zomereik), spr5%2, tmm1, vol3

Coleophora siccifolia: ros (zak op lijsterbes)

Coleophora serratella: haz (adult en zak op zwarte els), gre<, paa, ros (adulten en zakken op zwarte els), vol3

Coleophora spinella: ros (zak op lijsterbes)

Coleophora violacea: vol3 (zak op zwarte els)

Coleophora solitariella: haz (zak op grote muur), vol1 (idem), vol3 (idem)

Coleophora alticolella: gre<, lem, ros, vol3

BATRACHEDRIDAE

Batrachedra pinicolella: bre1, paa

MOMPHIDAE

Mompha raschkiella: gre<

COSMOPTERIGIDAE

Cosmopterix zieglerella: ros

GELECHIIDAE

Monochroa tenebrella: age2, ber1, lem, vol3

Bryotropha terrella: haz

Exoteleia dodecella: paa

Parachronistis albiceps: gre<

Teleiodes vulgella: gre<

Teleiodes luculella: gre<, paa

Teleiodes proximella: gre<

Pseudotelphusa scalella: paa

Chionodes electella: gre<, sti

Neofaculta ericetella: paa

TORTRICIDAE

Aethes rutilana: ber. Een schaarse soort.

Cochylis dubitana: sti
Tortrix viridana: age1, age2, haz, lem,
paa, ros, spr5%2, sti, tmm1, vas, vol3
Aleimma loeflingiana: age1, age2, paa,
sti, vas
Acleris notana: gre<
Cnephasia incertana: haz, gre<, paa
Cnephasia stephensiana: paa
Epagoge grotiana: gre<
Archips xylosteana: age2, gre<, paa, ros,
sti, vas
Choristoneura hebenstreitella: gre<, paa
Pandemis cerasana: age2, bre1, gre<,
paa, ros, sti
Pandemis heparana: bre1, paa
Clepsis spectrana: gre<
Hedya nubiferana: sti, vol3
Piniphila bifasciana: bre1, paa
Argyroploce lacunana: age3, bre1, haz,
gre<, lem, paa, spr5%2, vas, vol3
Argyroploce palustrana: paa
Olethreutes arcuella: spr5%2, tmm1
Olethreutes siderana: vas
Ancylis laetana: bre1
Ancylis mitterbacheriana: paa
Ancylis unculana: gre<, paa
Epinotia demarniana: paa
Zeiraphera isertana: gre<
Gypsonoma dealbana: gre<
Epiblema uddmanniana: age2, gre<
Epiblema rosaecolana: gre<, sti
Eucosma cana: gre<
Rhyacionia buoliana: gre<, paa
Rhyacionia pinivorana: sti
Spilonota ocellana: gre<, sti
Lathronympha strigana: gre<
Strophedra nitidana: paa
Cydia compositella: tmm1
Dichrorampha agilana: vas
Dichrorampha aeratana: age2, vas
CHOREUTIDAE
Anthophila fabriciana: paa, ros
EPERMENIIDAE
Phaulernis dentella: age2
PTEROPHORIDAE
Platyptilia ochrodactyla: vas
PYRALIDAE
Cryptoblabes bistriga: tmm1, paa
Pempelia formosa: paa
Ortholepis betulae: age2, paa
Myelois circumvoluta: gre<
Scoparia ambigualis: age2, paa, spr5%2,
sti
Dipleurina lacustrata: gre<
Eudonia mercurella: age2
Chrysoteuchia culmella: tmm1, paa
Crambus pascuella: age2, age1, ber, bre1,
paa, ros
Crambus ericella: paa
Crambus lathoniellus: gre<, tmm1, paa
Crambus pratella: ber, bre1, gre<
Agriphila straminella: age2
Parapoynx stratiotata: age2

Eurrhypara hortulata: bre1, gre<, paa,
ros, sti, vas
Phlyctaenia coronata: gre<
Nomophila noctuella: gre<

De bezochte excursieterreinen waren erg aantrekkelijk en de kampeerboerderij bood een goede locatie voor lichtvallen. Ook het ontmoeten van een hazelworm, het waarnemen van kleine ijsvogels en niet te vergeten een hoornaar die de eetzaal binnenvloog waren veelbelovend. Toch hebben we moeten vaststellen dat de inventarisatiegegevens in enkele opzichten tegenvielen. De tegenvallende resultaten zijn dan ook zeker niet toe te schrijven aan de entomologische kwaliteiten van het gebied, maar aan de minder gunstige omstandigheden. Het totale aantal bijeengesprokkelde soorten was weliswaar aan de hoge kant (117 soorten), maar de aantallen per soort waren laag en er waren opvallend weinig landelijk gezien faunistisch belangwekkende vondsten. We schrijven dit toe aan de koele avonden en nachten alsmede aan het, wat de micro's betreft, magere jaar 2003.

Nieuwe soorten voor de provincie Overijssel zijn niet gevonden, maar wél vijf soorten die niet eerder in Twente zijn waargenomen: *Cameraria ohridella*, *Batrachedra pinicolana*, *Ancylis laetana*, *Cryptoblabes bistriga* en *Myelois circumvoluta*. Hierbij zijn opmerkingswaardig *C. ohridella*, de beruchte kastanjemineermot, die inmiddels binnen enkele jaren geheel Nederland heeft gekoloniseerd en *C. bistriga*, die sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw flink vooruit is gegaan. Een tweede locatie in Twente werd gevonden voor *Bucculatrix bechsteinella*, *Cedestis subfasciella*, *Dichrorampha agilana*, *D. aeratana*, *Pempelia formosa* en *Dipleurina lacustrata*.

Voor faunistische informatie over de soorten hebben wij het Tinea-bestand geraadpleegd.

DIPTERA - vliegen en muggen

J. Huijbregts

CHIRONOMIDAE (dansmuggen)

Brillia modesta: tmm3
SYRPHIDAE (zweefvliegen)
Eristalis nemorum: spr2
Cheilosia pagana: spr5%1
Episyrphus balteatus: vol2
Sphaerophoria scripta: spr2
TEPHRITIDAE (boorvliegen)
Oxyna flavipennis: age1

FANNIIDAE

Fannia armata: spr5%1
Fannia minutipalpis: spr5%1
MUSCIDAE (echte vliegen)
Azelia triquetra: age1
Mesembrina meridiana: spr2
Morellia aenescens: age1
Musca autumnalis: spr5%1
Neomyia viridescens: age1
Polietes domitor: spr5%1
Polietes lardaria: spr5%1
Polietes meridionalis: spr5%1
Muscina levida: spr5%1
Phaonia rufiventris: spr5%1
CALLIPHORIDAE (bromvliegen)
Bellardia pandia: age1
Bellardia vulgaris: age1, alb, gee, spr1,
spr5%1
Calliphora vicina: alb, gee
Calliphora vomitoria: spr1
Cynomya mortuorum: spr1, spr2
Lucilia caesar: age1, spr5%1
Lucilia illustris: alb, age1, gee
Lucilia sericata: age1
Melinda viridicyanea: age1
Protocalliphora azurea: alb
SARCOPHAGIDAE (dambordvliegen)
Brachicoma devia: spr5%1
Helicophagella agnata: spr5%1
Parasarcophaga similis: spr5%1
Sarcophaga variegata: age1, spr2,
spr5%1
Sarcophaga lasiostyla: gee, spr1, spr2,
spr5%1
Thyrsocnema incisilobata: spr5%1

HYMENOPTERA SYMPHYTA - bladwespen

L.H.M. Blommers, L. Blommers & J.A.H. Smits

ARGIDAE (stoksprietbladwespen)

Arge cyanocrocea: nmh2

TENTHREDINIDAE (echte bladwespen)

Dolerus uliginosus: voo
Rhogogaster chlorosoma: voo
Rhogogaster viridis: tmm1
Tenthredo campestris: spr5%
Tenthredo mesomela: nmh2
Tenthredo zonula: nmh2
Macrophya ribis: nmh2
Athalia bicolor: nmh2
CEPHIDAE (halmwespen)
Cephus pygmeus: spr5%

HYMENOPTERA ACULEATA - bijen, wespen en mieren

L.H.M. Blommers, L. Blommers, W. Kuijken, J. Smit & J.A.H. Smits

CHRYSIDIDAE (goudwespen)

Cleptes semiauratus: spr5%2
Hedychrum nobile: nmh1, nmh2, tmm1

Holopyga amoenula: nmh2
Holopyga generosa: nmh2
Elampus panzeri: nmh2
Trichrysis cyanea: spr5%2
Chrysis ignita: spr5%2, tmm1
FORMICIDAE (mieren)
Leptothorax acervorum: ber2(1 ♀), tmm1(2 ♀)
Leptothorax nylanderi: tmm(2 ♀)
Tetramorium caespitum: ber2, tmm1
Myrmica ruginodis: tmm1
Myrmica sabuleti: tmm1(2 ♀)
Myrmica scabrinodis: ber2(1 ♀), tmm(2 ♀)
Formica fusca: ber2, nmh1, tmm1
Formica sanguinea: ber2, nmh1, tmm1
Lasius brunneus: tmm1
Lasius flavus: tmm1
Lasius niger: ber2, nmh1, tmm1
Lasius platythorax: tmm1
Lasius umbratus: tmm1(4 ♀)
MUTILLIDAE (mierwespen)
Myrmosa atra: ber1, ber2, nmh1, nmh2
Smicromyrme rufipes: ber1, ber2, lut, nmh2, paa
TIPHIIDAE (dolkwespen)
Methocha ichneumonides: lut, nmh1, nmh2, paa
POMPIDAE (spinnendoders)
Caliadurgus fasciatellus: nmh2, spr5%2
Dipogon subintermedius: ber1, ber2, nmh1. Als gewoonlijk foeragerend gevonden stammen van levende groveden.
Priocnemis minuta: nmh1, nmh2, spr5%2
Priocnemis parvula: nmh2
Agenioideus apicalis: tmm1
Agenioideus cinctellus: ber2
Anoplius infuscatus: gre, lut, nmh1, nmh2, paa, tmm1
Anoplius nigerrimus: spr5%2
Anoplius viaticus: tmm1
Arachnospila anceps: nmh2, paa
Arachnospila fuscomarginata: tmm1
Arachnospila spissa: ber1, ber2, nmh2, paa, spr5%2
Episyron rufipes: nmh2
Evagetes crassicornis: paa
Pompilus cinereus: gre, lut, nmh2, paa
VESPIDAE (plooi vleugelwespen)
Ancistrocerus gazella: spr
Ancistrocerus parietinus: nmh2
Ancistrocerus trifasciatus: paa
Eumenes coarctatus: ber1
Symmorphus crassicornis: ber2
Symmorphus gracilis: nmh1, nmh2
Dolichovespula media: nmh1
Dolichovespula norvegica: nmh1
Dolichovespula sylvestris: nmh2
Vespa crabro: gre, nmh1, tmm1 (figuur 8)
Vespula rufa: ber, nmh2
SPHECIDAE (graafwespen)
Dolichurus corniculus: nmh2, spr5%2,

tmm1
Astata boops: nmh1, nmh2
Dryudella pinguis: nmh2
Dryudella stigma: nmh2. Beide *Dryudella*-soorten jagen op wantsen en hebben een nogal verspreid voorkomen.
Crabro cribrarius: nmh2
Crabro peltarius: ber2, lut, nmh1, nmh2, spr
Crabro scutellatus: ber2, lut, paa, spr5%2
Crossocerus cetratus: paa, spr5%2
Crossocerus dimidiatus: lut
Crossocerus exiguus: gre, nmh1, nmh2, paa
Crossocerus ovalis: ber1, ber2, nmh1, tmm1
Crossocerus quadrimaculatus: nmh1, nmh2, spr5%2
Crossocerus vagabundus: nmh1
Crossocerus varus: gre, paa
Crossocerus wesmaeli: lut
Ectemnius continuus: ber1, ber2, nmh2
Lestica subterranea: ber2, nmh1, nmh2, paa, tmm1
Lindenius albilabris: ber1, ber2, nmh2
Lindenius panzeri: ber1, ber2, nmh2
Lindenius pygmaeus armatus: nmh1
Oxybelus argentatus: nmh2
Oxybelus bipunctatus: ber1, gre, nmh1, paa
Oxybelus mandibularis: nmh2
Oxybelus uniglumus: nmh
Rhopalum clavipes: spr5%2
Rhopalum coarctatum: spr5%2
Miscophus ater: ber2, nmh2
Miscophus concolor: nmh2
Tachysphex obscuripennis: nmh1, nmh2, tmm1

Tachysphex pompiliformis: nmh2
Tachysphex unicolor: nmh1
Trypoxylon figulus: spr5%2
Trypoxylon minus: spr5%2
Argogorytes mystaceus: spr5%2
Harpactus lunatus: nmh1, nmh2
Harpactus tumidus: nmh2
Mellinus arvensis: nmh2
Nysson spinosus: spr5%2
Diodontus minutus: nmh2
Mimesa equestris: tmm1
Passaloecus borealis: lut
Passaloecus insignis: spr5%2
Pemphredon lugubris: spr5%2
Pemphredon rugifer: ber2
Psenulus concolor: nmh2
Psenulus pallipes: spr5%2
Cerceris arenaria: nmh1, nmh2, tmm1
Cerceris quadrifasciata: nmh1, nmh2
Cerceris quinquefasciata: nmh2
Cerceris rybyensis: ber1, ber2, gre, nmh2, paa, tmm1
Ammophila campestris: nmh2
Ammophila pubescens: ber1, nmh1, nmh2, tmm1
Ammophila sabulosa: nmh2, paa
Podalonia affinis: nmh
APIDAE (bijen)
Andrena fucata: spr5%2
Andrena humilis: ber2
Andrena nigroaenea: nmh1, nmh2
Andrena wilkella: nmh1, paa, spr4
Nomada goodeniana: nmh1
Nomada sheppardana: lut, tmm1
Nomada striata: paa
Nomada succincta: nmh1
Apis mellifera: ber2, tmm1
Bombus jonellus: ber2

Figuur 8. Een hoornaar (*Vespa crabro*) bezoekt de vrijdagse maaltijd.
 Foto: T. Heijerman.
 A hornet (*Vespa crabro*) visited the Friday dinner.

Bombus pascuorum: ber2, spr5%2
Bombus pratorum: spr5%2
Bombus sylvestris: paa, spr5%2
Bombus terrestris: ber2
Hylaeus confusus: spr5%2
Hylaeus pfankuchi: ber
Halictus confusus: nmh1
Lasioglossum fratellum: spr5%2
Lasioglossum fulvicorne: nmh2
Lasioglossum leucozonium: ber2
Lasioglossum lucidulum: nmh2
Lasioglossum sexstrigatum: nmh1
Sphecodes crassus: tmm1
Sphecodes ephippius: lut, nmh1
Sphecodes puncticeps: nmh

Methocha ichneumonides parasiteert als larve op de larve van zandloopkevers (*Cicindela campestris*, *C. maritima*, *C. sylvatica*). Vrouwtes zijn vleugelloos, zwart met rode thorax, en lijken op mieren. Mannetjes zijn geheel zwart en hebben een lang achterlijf zodat ze meer op een sluipwesp lijken. Volgens kenners worden vrouwtes regelmatig maar mannetjes zeer zelden gezien. Op 14 juni vingen we een copula en op 15 juni werden nog drie mannetjes betrapt. De beesten zaten op heel verspreid staande lage (10-30 cm) planten (margrietten, berkenopslag) op verder kaal vlak zand. Bijzonder is de vangst van een mannetje van de bij *Hylaeus pfankuchi* in de omgeving van de Bergvennen.

HYMENOPTERA PARASITICA - sluipwespen

C.J. Zwakhals

ICHNEUMONIDAE

Dolichomitus imperator: ber2, spr5%1
Clistopyga incitator: spr5%1
Zatypota percontatoria: bre2, spr5
Pimpla hypochondriaca: spr5%1
Pimpla conmixta: spr5%1
Perithous scurra: spr5%2
Neoxorides nitens: spr5%2
Coleocentrus excitator: spr2
Diplazon annulatus: spr5%1
Syrphoctonus crassiscus: spr5%1
Goedartia alboguttatus: spr5%1
Cratichneumon luteiventris: ber2, spr5%1
Cratichneumon rufifrons: spr5%2
Eristicus clarigator: zvh1
Aoplus personatus: spr5%1
Virgichneumon dumeticola: spr5%1
Vulgichneumon bimaculatus: spr5%1
Ichneumon gracilentus: spr5%1
Hepiopelmus melanogaster: spr5%1
Coelichneumon haemorrhoidalis: spr5%1
Coelichneumon nigerrimus: spr5%1

De bovengenoemde *Zatypota*-exemplaren, beide mannetjes, zijn door J.D. Prinsen opgekweekt als ectoparasiet van spinnen. Het exemplaar van het Springendal (3 juli 2003) komt van *Neottiura bimaculata*, het exemplaar van de Bergvennen (30 juli 2003) van *Simitidion simile*.

COLEOPTERA - kevers

J.G.M. Cuppen, O. Vorst, M.B.P. Drost, T. Heijerman, F.G.J.M. van Nunen, B. van Maanen, R.P. Jansen, S.C. Langeveld, G. van Ee, A.P.J.A. Teunissen & J. Huijbregts
 Een kleine bijdrage werd geleverd door C. van Haagen, S.J. Tiemersma, A. Threels en R. Vis.

De volgorde van de families en soorten is zo veel mogelijk gebaseerd op Brakman (1966), de naamgeving op de meest recente overzichten (Lucht 1987, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998).

In het laatste overzicht van de Nederlandse kevers (Brakman 1966) worden 3830 soorten kevers uit Nederland gemeld, waarvan 1768 soorten uit Overijssel. Inmiddels telt de Nederlandse keverfauna 4044 kevertaxa (Vorst & Huijbregts 2001). Belangrijke aanvullingen voor de provincie Overijssel bevinden zich in Cuppen *et al.* (1998), Huijbregts *et al.* (1990) en Van Maanen *et al.* (2003). De onderstaande lijst vermeldt 744 taxa ($\pm 18\%$ van de Nederlandse soorten), waarvan 80 soorten niet voor Overijssel genoemd worden in de vier bovengenoemde publicaties. Deze nieuwe soorten worden in de lijst voorafgegaan door een ° of door een cijfer. De cijfers verwijzen naar andere publicaties waarin de soorten uit Overijssel worden gemeld, of naar persoonlijke waarnemingen: 1 - Turin 2000, 2 - Cuppen 2000, 3 - Vorst & Cuppen 2003b, 4 - Van Stuivenberg 1997, 5 - Vorst 1995, 6 - Beenen & Winkelman 1997, 7 - Cuppen & Heijerman 1995, 8 - Drost *et al.* 1992, 9 - Van Vondel 1991, 10 - Edzes *et al.* 1991, 99 - persoonlijke waarnemingen J. Cuppen, T. Heijerman of O. Vorst. De met een ° gemerkte soorten zijn, voor zover bekend, nog niet eerder in de provincie Overijssel verzameld. Het totaal aantal 'niet gepubliceerde' en 'nieuwe' soorten voor de provincie bedraagt 67, waarvan 46, voor zover bekend, nog niet eerder in Overijssel waren verzameld.

Bij enkele soorten staat een deel van de vindplaatsen tussen haakjes: de determinatie van deze soort van die

vindplaats is dan niet geheel zeker (niet tot op soort te determineren vrouwtes of larven).

CARABIDAE (loopkevers)

Cicindela campestris: ber1
Cychrus caraboides: spr4, spr5
Carabus problematicus: spr4, tmm2
Calosoma inquisitor: spr3. De kleine poppenrover is een vrij zeldzame soort die vooral op de Veluwe wordt aangetroffen. Hij wordt vaak uit de lage takken van eiken geklopt, waar hij jaagt op harige rupsen (Turin 2000).
Leistus rufomarginatus: spr5
Leistus terminatus: reu, spr4, tmm2
Nebria brevicollis: spr4, spr5, tmm1
Notiophilus palustris: spr5
Elaphrus cupreus: ber1, haz, nmh2, spr4, vol2
Elaphrus riparius: haz, tmm1
Loricera pilicornis: haz, spr4, spr5, til
Clivina fossor: bre2
Dyschirius globosus: bre2, lat1, vol2
Asaphidion flavipes: haz
Bembidion lampros: spr2, zvh3
Bembidion properans: spr5
Bembidion dentellum: vol2
Bembidion obliquum: haz
Bembidion tetracolum: haz, spr4, til, tmm1, tmm2, vol2
Bembidion tetragrammum illigeri: haz, tmm1
Bembidion doris: age1, vol2
Bembidion mannerheimi: bre2
Ocys harpaloides: spr5, vol3
Trechus obtusus: spr5, tmm1
Patrobus atrorufus: spr4
Oodes helopioides: age1, bre2, vol2
Harpalus laevipes: spr5
Harpalus rufipalpis:
Stenolophus teutonus: bre2, haz, tmm1
Stenolophus mixtus: age1, til
Acupalpus flavicollis: spr5
Acupalpus parvulus: bre1, bre2, haz
Acupalpus dubius: bre2, lat1
Acupalpus exiguus: bre2, lat1
Bradycellus sharpi: bre2
Bradycellus harpalinus: spr5
Anisodactylus binotatus: spr5, tmm1, vol3
Amara plebeja: ber2, bre1, bre2, hon, nmh3, spr2, spr4, tmm2, zvh3
Amara aenea: haz
Poecilus lepidus: ber1
Poecilus versicolor: spr2, spr5
Stomis pumicatus: spr1
Pterostichus vernalis: tmm2
Pterostichus oblongopunctatus: lat1, spr4, spr5, tmm3
Pterostichus niger: spr4, tmm2
Pterostichus melanarius: paa, spr3, spr5, tmm1

Figuur 9. De loopkever *Agonum viridicupreum*, een soort van kale bodem. Foto: T. Heijerman.

The ground beetle Agonum viridicupreum prefers bare soils.

Pterostichus rhaeticus: bre1, bre2
Pterostichus nigrita: lat1
Pterostichus minor: ber1, lat1, spr4, vol2, zvh3
Pterostichus strenuus: tmm2
Pterostichus diligens: age1, ber1, lat1, zvh3
Abax ater: spr4
Calathus melanocephalus: paa
Agonum sexpunctatum: ber1, bre1, haz, paa
¹*Agonum viridicupreum*: haz. Vrij zeldzame loopkever van de oevers van beken en rivieren. Recent enkele malen op vochtige, vrij schrale oevers in natuurontwikkelingsprojecten (figuur 9).
Agonum marginatum: haz
Agonum muelleri: ber1, paa, spr5, zvh3
Agonum versutum: age1, bre1
Agonum viduum: vol2
Agonum afrum: tmm3
Agonum piceum: age1
Agonum fuliginosum: age3, ber1, nmh3, spr4, spr5, tmm3
Limodromus assimilis: spr4, spr5
Paranchus albipes: spr5, tmm3
Oxypselaphus obscurus: ber1, bre2, lat1
Paradromius linearis: ber1, hon
Dromius quadrimaculatus: ber1, nmh3, zvh3
Philorhizus melanocephalus: bre2, vol3
HYGROBIIDAE
²*Hygrobia hermanni*: nmh2, vol2
HALIPLIDAE (watertreders)
Peltodytes caesus: vol2, zvh3
Haliplus lineatocollis: zvh3
Haliplus ruficollis: bre2, nmh2, nmh3, (tmm1), vol2, zvh3
Haliplus heydeni: bre2, nmh2, nmh3, spr4, zvh3
Haliplus fluviatilis: age2, vol2
Haliplus immaculatus: nmh2
Haliplus laminatus: vol2
⁹⁹*Haliplus fulvicollis*: age1, age3, bre2.
Deze in geheel Europa zeer zeldzame

watertreder is een bewoner van mesotrofe poelen, sloten en vennen. Uit Nederland zijn slechts enkele waarnemingen bekend (Van Vondel 1985, Verberk et al. 2001). Zowel in het Brecklenkampsche Veld, waar deze soort ook in 1992 werd verzameld, als in het Ageler Broek was hij talrijk.
Haliplus flavicollis: bre2, zvh3
NOTERIDAE
Noterus crassicornis: ber1, bre1, bre2, vol2
Noterus clavicornis: ber1, bre1, bre2, nmh2, vol2
DYTISCIDAE (waterroofkevers)
Laccophilus minutus: age1, bre2, nmh3, vol2, zvh3
Laccophilus hyalinus: vol2
Hyphydrus ovatus: age1, age2, bre1, nmh2, nmh3, spr4, vol2, zvh3
Hydroglyphus geminus: age1, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, tmm1, vol2, zvh3
Bidessus unistriatus: age1, ber1, bre1, bre2, vol2
Bidessus grossepunctatus: age1, zvh3
Hygrotus impressopunctatus: age1, age3, ber1, bre1, tmm1, vol2
⁹⁹*Hygrotus novemlineatus*: ber2. In 1992 verzameld in een toentertijd pas gegraven poel in het Brecklenkampsche Veld, waar de soort talrijk was. Daar is hij inmiddels verdwenen, de poel is verzuurd. Nu werd een vrouwtje verzameld in een ven met kale zandbodem bij de Bergvennen. *Hygrotus novemlineatus* is zeer zeldzaam en lijkt in geheel West-Europa sterk achteruit te gaan ten gevolge van eutrofiëring.
Hygrotus versicolor: age2
Hygrotus inaequalis: age1, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, tmm1, vol2
Hygrotus decoratus: age1, age3, bre1, bre2, nmh2, spr5
Suphrodytes dorsalis: age1, vol2
Hydroporus angustatus: age1, age3,

bre1, bre2, nmh3, spr5, vol2, zvh3
Hydroporus neglectus: age1, age3, bre1, spr2
Hydroporus umbrosus: age1, bre1, bre2
Hydroporus tristis: age1, age3, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, spr2, zvh3
Hydroporus gyllenhali: age1, age3, ber1, bre1, bre2, nmh3
Hydroporus palustris: age1, nmh2, nmh3, vol2, zvh3
Hydroporus incognitus: nmh2
Hydroporus erythrocephalus: age1, age3, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, spr2, vol2, zvh3
Hydroporus obscurus: ber1, zvh3. Een vrij zeldzame waterroofkever die vooral in vennen wordt aangetroffen.
Hydroporus planus: age3, bre2, nmh2, nmh3, spr2, spr4, tmm1, zvh3
Hydroporus pubescens: ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, spr2, vol2
⁹⁹*Hydroporus discretus*: nmh3, tmm3.
Een vrij zeldzame bewoner van bronnen en bovenlopen van beken, soms ook in wateren met veel kwel.
Hydroporus nigrita: nmh3, vol2
Hydroporus memnonius: age1, age3, bre2, nmh3
Porhydrus lineatus: age1
Laccornis oblongus: age1
Agabus bipustulatus: age1, age3, bre1, bre2, nmh2, nmh3, spr5, zvh3
Agabus striolatus: age3. Een zeldzame soort van moerassen en van semipermanente en temporaire sloten op een veenbodem bedekt door een laag grof strooisel van zeggen, riet of manna-gras. Een van de weinige waterkevers die vooral in de wintermaanden wordt verzameld (Cuppen & Cuppen 1983).
Agabus sturmii: spr5
Agabus paludosus: spr4, spr5
⁹⁹*Agabus nebulosus*: age1. Vaak aangetroffen in klei- en zandputten, tegenwoordig ook in wateren die ten behoeve van natuurontwikkeling worden vergraven.
Agabus affinis: bre2, lat1
Agabus unguicularis: age1, bre1
Agabus undulatus: vol2
Agabus labiatus: ber1, bre1, bre2, lat1, spr2
Copelatus haemorrhoidalis: age1, ber1, bre1, bre2
Ilybius neglectus: vol2. Deze bewoner van sloten en poelen in broekbossen wordt in ons land voornamelijk in Twente aangetroffen.
Ilybius chalconatus: age1, nmh3, spr2
Ilybius montanus: age3, bre1, bre2
Ilybius ater: age1, nmh3, vol2, zvh3
Ilybius fuliginosus: age1, bre2, haz, nmh2, nmh3, spr5, vol2, zvh3

- Ilybius subaeneus*: age1
Ilybius quadriguttatus: age1, nmh2, vol2
Ilybius guttiger: nmh2
Ilybius aenescens: ber1, bre1, bre2, nmh2, zvh3
Rhantus grapii: age1, spr5
Rhantus suturalis: bre1, bre2, lat1, nmh2, zvh3
^o*Rhantus frontalis*: age1, vol2
^o*Rhantus bistratus*: age3. Een overzicht van de weinige Nederlandse vondsten van *R. bistratus* wordt gepresenteerd door Van Nieuwenhuyzen (1999). Van deze nieuwe soort voor Overijssel werd een mannetje verzameld in een rietveld in het Agelerbroek.
Rhantus exoletus: age1, (ber1), nmh2
Colymbetes fuscus: age1
Hydaticus seminiger: age1, age3
Graphoderus zonatus: vol2
Graphoderus cinereus: age1, bre2, vol2
Acilius canaliculatus: age1
Dytiscus marginalis: age1, (bre2), nmh2, (spr5), (tmm1)
Cybister lateralimarginalis: age1, ber1, bre1, vol2, zvh3. Met name de larven werden opvallend vaak aangetroffen in poelen en vennen.
- GYRINIDAE (schrijvertjes)
Gyrinus substriatus: tmm1, vol2
- HYDRAENIDAE
Hydraena palustris: age3, vol2
Hydraena britteni: spr5
Hydraena riparia: vol2
Hydraena testacea: age2, nmh3
⁹⁹*Ochthebius minimus*: bre2
⁹⁹*Limnebius truncatellus*: haz, (tmm1)
Limnebius aluta: nmh3, vol2
- HELOPHORIDAE
Helophorus aequalis: age1, age3, ber1, bre1, bre2, haz, nmh2, nmh3, spr2, spr5, tmm1, tmm2, vol2, zvh3
Helophorus brevipalpis: age1, age2, age3, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, spr2, spr4, spr5, tmm1, tmm2, tmm3, vol2, zvh3
⁹⁹*Helophorus nanus*: age3, vol2
Helophorus obscurus: age1, bre2, haz, nmh2, nmh3, spr2, spr4, spr5, tmm1, tmm2, tmm3, vol2
⁸*Helophorus asperatus*: nmh3. Deze in Nederland zeer zeldzame waterkever werd eerder in Twente (Denekamp) verzameld in 1927 (Drost et al. 1992).
Helophorus minutus: bre2, nmh2, vol2
Helophorus strigifrons: nmh3
- HYDROCHIDAE
Hydrochus carinatus: age1, age3, ber1, nmh2, nmh3, vol2
Hydrochus brevis: age1, bre2, vol2
Hydrochus megaphallus: age1, vol2
^o*Hydrochus nitidicollis*: nmh2. Deze Zuid-Europese soort was uit Nederland slechts gerapporteerd van de provincies Zeeland (Burmeister 1982) en Limburg (Cuppen 1993). De Overijsselse vindplaats, een onbeschaduwde poel in een grasland, betekent een aanzienlijke verschuiving van het areaal in noordelijke richting.
Hydrochus angustatus: bre1, bre2, nmh2, nmh3
- HYDROPHILIDAE (spinnende watertorren)
Coelostoma orbiculare: age2, ber1, nmh2, nmh3, spr5, vol2
Sphaeridium bipustulatum: spr2, spr5
Sphaeridium scarabaeoides: spr2
Sphaeridium lunatum: spr2
Cercyon ustulatus: nmh3, spr5, tmm1
^o*Cercyon obsoletus*: spr2, spr5
Cercyon impressus: spr5
Cercyon melanocephalus: spr2, spr5
Cercyon lateralis: tmm3
Cercyon pygmaeus: spr5
Cercyon convexiusculus: age3, bre2, nmh3, spr5, vol2
Cercyon sternalis: age3, bre2, nmh2, nmh3
Cercyon analis: tmm2
Megasternum concinnum: bre2, tmm1, tmm2, tmm3
Cryptopleurum minutum: spr2, tmm2
Hydrobius fuscipes: age1, age3, bre1, bre2, nmh2, spr2, vol2
Anacaena globulus: bre2, nmh3, spr4, spr5, tmm1, tmm3
Anacaena limbata: age3, tmm1
Anacaena lutescens: age1, age3, bre2, nmh2, nmh3, spr2, spr4, spr5, tmm1, vol2, zvh3
⁹⁹*Anacaena bipustulata*: age2
Laccobius minutus: age2, nmh2, spr4
Laccobius bipunctatus: age2, nmh2
Helochares lividus: nmh2, nmh3, spr5, vol2
Helochares obscurus: spr2, vol2
Helochares punctatus: age1, ber1, bre1, bre2, lat1, nmh3, vol2, zvh3
Enochrus ochropterus: bre1, bre2
Enochrus quadripunctatus: age1, ber1, bre1, bre2, vol2
^o*Enochrus fuscipennis*: bre2
Enochrus affinis: age1, ber1, bre1, bre2, nmh2, nmh3, vol2, zvh3
Enochrus coarctatus: ber1, nmh2, zvh3
Cymbiodyta marginella: age1, age3, bre2, vol2
^o*Chaetarthria similis*: age2. De vindplaats van deze onlangs als nieuw voor de fauna gemelde soort (Vorst & Cuppen 2003a) langs de oever van het Kanaal Almelo-Nordhorn is de meest noordelijke in ons land.
Chaetarthria seminulum: age2, (ber1)
³*Chaetarthria simillima*: nmh3, spr5. Op basis van materiaal verzameld tijdens de zomervergadering te Ter Apel (2001) werd deze soort onlangs als nieuw voor de wetenschap beschreven (Vorst & Cuppen 2003b). De soort lijkt in geheel Nederland voor te komen.
- Hydrophilus piceus*: age1
Berosus signaticollis: bre1, bre2
Berosus luridus: age1, bre1, bre2
- SILPHIDAE (aaskevers)
Silpha tristis: spr2
- LEIODIDAE
Anisotoma humeralis: nmh3, spr5
Agathidium atrum: tmm2
Agathidium laevigatum: tmm2
- CLAMBIDAE
Clambus punctulum: tmm3
^o*Clambus pubescens*: tmm2
- SCYDMAENIDAE
^o*Eutheia scydmaenoides*: tmm2. Bekend van verspreide vindplaatsen door het gehele land (Vorst 1997).
Neuraphes elongatulus: bre2, spr5
Stenichnus scutellaris: spr5
Euconnus hirticollis: bre2
Scydmaenus tarsatus: tmm2
- CORYLOPHIDAE
⁹⁹*Corylophus cassidoides*: vol2
Orthoperus sp.: age1
- PTILIIDAE
Ptenidium pusillum: lat1, tmm2
Ptenidium nitidum: spr5, tmm3
Ptilium fuscum: tmm3
Ptinella errabunda: spr2, tmm3
Pteryx suturalis: spr2, tmm3
Acrotrichis grandicollis: spr5
Acrotrichis montandonii: spr5
Acrotrichis thoracica: tmm2
Acrotrichis atomaria: bre2, spr5
Acrotrichis sitkaensis: spr5
Acrotrichis henrici: lat1
Acrotrichis intermedia: bre2, spr5
Acrotrichis fascicularis: spr5, tmm3
Acrotrichis cognata: tmm3
Acrotrichis sericans: spr5
Acrotrichis dispar: tmm3
- SCAPHIDIIDAE
Scaphidium quadrimaculatum: paa, spr4, spr5
Scaphisoma agaricinum: bre2, spr4, tmm3
- STAPHYLINIDAE (kortschildkevers)
Phloeochara subtilissima: bre2, spr2, spr4, tmm3
^o*Megarhtrus sinuaticollis*: tmm3
Proteinus laevigatus: tmm3
Proteinus atomarius: tmm3
Omalium rivulare: spr5, tmm3
^o*Omalium rugatum*: spr5. Van deze zeldzame kortschild (Vorst 2002) werd een vrouwtje verzameld langs de beschaduwde oever van de beek in het Springendal.

- Phloeonomus punctipennis*: spr2, tmm3
Anthobium atrocephalum: spr5, tmm1
Lesteva sicula heeri: spr5
Lesteva longoelytrata: spr5, tmm1
Syntomium aeneum: spr5
Carpelimus corticinus: tmm1
Carpelimus elongatulus: spr5, tmm1
Anotylus rugosus: haz, tmm1
Anotylus sculpturatus: spr2, spr5
Anotylus tetracarinatus: tmm2, tmm3
Oxytelus laqueatus: spr2
Stenus comma: haz
Stenus guttula: tmm1
Stenus juno: haz, nmh3, tmm1
Stenus clavicornis: nmh3, spr2
Stenus providus: ber1, nmh3, spr1
Stenus bimaculatus: spr4, tmm1
Stenus boops: tmm1
Stenus incrassatus: zvh3
Stenus melanarius: ber1, bre1
Stenus canaliculatus: bre2, haz
^o*Stenus pumilio*: ber1, bre1. Een mannetje tussen veenmos (*Sphagnum*) langs de oever van een ven en twee exemplaren in een mesotrofe laagte. De enige recente vindplaats van deze soort in ons land.
Stenus fulvicornis: spr1
Stenus tarsalis: age1, spr2
Stenus solutus: spr5
Stenus cicindeloides: age1, bre1, bre2, nmh3, spr2, spr5, zvh3
Stenus fornicatus: age1, lat1, vol2
Stenus binotatus: age1, bre2, vol2
Stenus flavipes: ber1, ber2, spr1
Stenus nitidiusculus: haz, nmh3, spr1, spr4, spr5
⁴*Stenus picipennis*: spr1, spr5
Stenus bifoveolatus: nmh3, spr1, spr2, spr5
Stenus picipes: spr5
Stenus impressus: ber1
Euaesthetus ruficapillus: bre2
Paederus riparius: bre1, bre2, lat1, vol2
^o*Astenus pulchellus*: spr2
Rugilus rufipes: bre2, tmm2, tmm3
Rugilus orbiculatus: tmm2
Rugilus erichsoni: spr5, tmm2
Medon piceus: bre2, spr4
Lithocharis nigriceps: tmm2
Lathrobium terminatum: ber1, spr5, vol2
Lathrobium brunnipes: ber1, tmm2, tmm3
^{oo}*Lathrobium impressum*: vol2
Ochtheophilum fracticorne: ber1, spr5
Gyrophypnus fracticornis: tmm2
Gyrophypnus angustatus: tmm2
Erichsonius cinerascens: vol2
Philonthus sp.: spr5
Philonthus tenuicornis: tmm2, tmm3
Philonthus decorus: tmm1
Philonthus cognatus: spr2
Philonthus varians: tmm3
Philonthus fimetarius: tmm2, tmm3
Philonthus cf *sordidus*: tmm2
⁹⁹*Philonthus fumarius*: vol2
Philonthus nigrita: bre1. Deze typische soort van vennen en venen werd hier verzameld in een mesotroof moeras.
Gabrius sp.: tmm1
Gabrius splendidulus: spr2
^o*Ocypus compressus*: spr5
Quedius lateralis: spr5, tmm3
Quedius cruentus: tmm2
Quedius mesomelinus: tmm2
Quedius picipes: spr5
Quedius maurorufus: spr5
Habrocerus capillaricornis: bre2, tmm2, tmm3
Ischnosoma splendidum: vol2
Sepedophilus testaceus: paa
Sepedophilus immaculatus: tmm2
Sepedophilus marshami: tmm2
Tachyporus obtusus: spr2
Tachyporus atriceps: bre2
Tachinus proximus: tmm3
Tachinus humeralis: tmm3
Tachinus fimetarius: spr5
Tachinus signatus: tmm1
Tachinus laticollis: tmm2
Tachinus marginellus: spr2, tmm3
Gymnusa brevicollis: ber1
Myllaena intermedia: age2, ber1, tmm1
⁹⁹*Myllaena elongata*: spr5
Myllaena brevicornis: spr5, tmm1
^o*Oligota parva*: tmm2. Vroeger enkele malen gemeld als import (onder andere met paranoten). Inmiddels wordt deze soort als ingeburgerd beschouwd en als zodanig voor het eerst uit Nederland gerapporteerd door Schilthuizen (1983) uit plantenafval van een kwekerij in Zuid-Holland.
Gyrophana sp.: spr4
Leptusa pulchella: spr2, tmm3
^o*Leptusa fumida*: spr2, spr4
^o*Leptusa norvegica*: spr2
Leptusa ruficollis: spr2
⁹⁹*Bolitochara obliqua*: spr2
Autalia impressa: tmm3
^o*Autalia longicornis*: tmm3
Autalia rivularis: tmm3
Thinonoma atra: bre2
Schistoglossa viduata: age2
Geostiba circellaris: bre2
Aloconota gregaria: tmm1
Dochmonota clancula: vol2
Dinaraea linearis: spr2
Acrotona aterrima: tmm2, tmm3
Atheta palustris: tmm2
Atheta elongatula: haz, spr5, tmm1
Atheta malleus: tmm1
Atheta ravilla: tmm3
Atheta amicula: tmm2, tmm3
Atheta sodalis: tmm3
Atheta crassicornis: tmm3
^o*Atheta britanniae*: tmm3
Atheta aeneicollis: tmm3
Atheta canescens: tmm3
^o*Atheta dadapora*: tmm3. Een gewone soort in verrotte zwammen en rottend blad, door Van Heijnsbergen (1970) voor het eerst uit Nederland gemeld.
Atheta celata: tmm3
Atheta nigra: tmm2
Atheta longicornis: tmm2
Atheta fungi: tmm1
Atheta laticollis: tmm3
^o*Trichiusa immigrata*: tmm2. Door Vorst (1992) als nieuw voor de fauna gemeld uit een hoop oud hooi in Mechelen, Limburg. Tegenwoordig wordt de soort vaak aangetroffen in deze biotoop.
^o*Zyras collaris*: bre2
Ocalea picata: spr2, spr5, tmm1, tmm2
Deubelia picina: spr5
Ocyusa maura: vol2
Oxypoda opaca: tmm2
Oxypoda haemorrhoea: tmm2
Ischnoglossa prolixa: spr4
PSELAPHIDAE
Euplectus karsteni: spr2
Euplectus punctatus: spr2
⁵*Bibloporus minutus*: spr4. Een vrij algemene soort achter boomschors die door Vorst (1995) als nieuw voor de fauna werd gemeld.
Bibloporus bicolor: tmm3
Brachygluta fossulata: bre2, spr5
Rybaxis longicornis: bre2, lat1
⁵*Bryaxis puncticollis*: bre2, spr5
Bryaxis bulbifer: bre2
Pselaphus heisei: spr5
HISTERIDAE (spiegelkevers)
^o*Acritus nigricornis*: tmm2
Paromalus flavicornis: spr2, spr4, spr5, tmm3
Margarinotus striola: tmm3
Margarinotus merdarius: tmm2
Margarinotus neglectus: bre1, bre2, haz
Margarinotus ventralis: spr5, tmm3, voo
CANTHARIDAE (soldaatjes)
Cantharis fusca: spr2, vol2
Cantharis nigricans: nmh3, spr2
Cantharis pellucida: spr5
Cantharis livida: spr2, spr5
Cantharis figurata: hon
Cantharis pallida: age1, ber1, (nmh3), (spr4)
Cantharis cryptica: ber1, paa
Cantharis fulvicollis: spr2
Rhagonycha testacea: age1, lat1
Rhagonycha limbata: hon, spr2, spr5, zvh3
Rhagonycha lignosa: spr2
Rhagonycha gallica: age1, ber1, hon, (nmh3), voo
MALACHIIDAE
Axinotarsus pulicarius: age1, spr2, spr3, spr4, spr5, vol3, voo

- Axinotarsus marginalis*: age1, lat1, nmh3, spr5, (vol3)
Malachius bipustulatus: nmh3, spr1, spr2, spr4
Anthocomus fasciatus: nmh3, spr2, vol2
MELYRIDAE (bastaardweekschilden)
Dasytes plumbeus: hon, paa, nmh3, spr2, spr5
CLERIDAE
^o*Thanasimus formicarius*: hon, spr5, zvh3
Korynetes caeruleus: spr2
ELATERIDAE (kniptorren)
Agrypnus murinus: age1, spr2, spr5
^o*Ampedus cinnabarinus*: spr5. Deze zeldzame kniptor, sterk lijkend op de algemene *A. sanguineus*, is verzameld op de rechtopstaande stam van een dode boom, vermoedelijk een zomereik.
Ampedus pomonae: spr4
Ampedus pomorum: age1, nmh3, tmm3
Dicronychus cinereus: nmh3, tmm1, vol3
Melanotus rufipes: nmh3
Kibunea minuta: age1, ber1
Hemicrepidius niger: age1, nmh3, spr1, spr2, spr5, tmm3, vol3
Athous haemorrhoidalis: ber1, hon, nmh3, paa, spr2, spr4, zvh3
Athous subfuscus: age1, hon, nmh3, paa, spr2, spr4, spr5, tmm3, voo
Actenicerus sjaelandicus: bre2, spr1, spr4, spr5. Een vrij zeldzame kniptor van enigszins schrale, vochtige graslanden op een venige bodem, vooral in laagveengebieden.
Prosternon tessellatum: ber2, zvh3
Ectinus aterrimus: age1, nmh3
Agriotes lineatus: spr2
Agriotes obscurus: spr2
Dalopius marginatus: ber1, ber2, paa, spr2
Adrastus pallens: age1, vol2, vol3, voo
Denticollis linearis: bre1
THROSCIDAE
Trixagus dermestoides: bre2, hon, nmh3, paa, spr2, zvh3
BUPRESTIDAE (prachtkevers)
Agrilus sp.: bre2, nmh3
Agrilus angustulus: ber1, nmh3
Trachys minutus: bre2, hon, paa
SCIRTIDAE
Elodes minuta: (spr4), spr5, (tmm3). Vowassen kevers van dit geslacht, dat vooral voorkomt in beschaduwde (bron)beekjes, worden slechts zelden verzameld, in tegenstelling tot de niet te determineren larven.
Microcara testacea: age1, age3, hon, spr5, vol2, vol3, zvh3
Cyphon coarctatus: age1, spr4, spr5, vol3
Cyphon ochraceus: age1, age2, spr5, vol3
Cyphon pubescens: bre2
Cyphon padi: bre1, lat1
Cyphon hilaris: spr5
Scirtes hemisphaericus: vol3
DRYOPIDAE
Dryops ernesti: tmm1
Dryops luridus: bre1, bre2, nmh2, nmh3, tmm1, zvh3
Dryops auriculatus: age1, bre1, bre2
ELMIDAE
^o*Elmis aenea*: tmm1. Een soort van zuurstofrijk stromend water met een grindbodem, derhalve vrij zeldzaam in Nederland. Soms, zoals hier, direct achter een duiker onder de weg in een laaglandbeekje.
DERMESTIDAE
Anthrenus fuscus: age1, voo
LIMNICHIDAE
Limnichus pygmaeus: age2
BYRRHIDAE
Simplocaria semistriata: tmm1
Cytilus sericeus: bre2
BYTURIDAE
Byturus ochraceus: spr5
Byturus tomentosus: age1, paa, spr2, vol3, zvh3
KATERETIDAE
Kateretes rufilabris: bre1, bre2, spr1, spr2, spr4, spr5, vol2
Brachypterus glaber: tmm1
Brachypterus urticae: age1, paa, spr2, spr5, tmm1
Brachypterolus pulicarius: spr2
NITIDULIDAE
Meligethes cf *coracinus*: spr2
Meligethes coeruleovirens: spr5
Meligethes aeneus: age1, spr2
Meligethes viduatus: spr2
Meligethes pedicularius: spr2
Epuraea neglecta: tmm3. Een schaarse soort.
Cychramus luteus: paa
MONOTOMIDAE
Rhizophagus bipustulatus: spr2
Rhizophagus dispar: spr2
^o*Rhizophagus nitidulus*: spr2
Monotoma picipes: tmm2
Monotoma bicolor: tmm2
SILVANIDAE
^o*Silvanoprus fagi*: spr2
CUCUJIDAE
Uleiota planata: spr2, spr4, spr5
EROTYLIDAE
Tritoma bipustulata: spr2
CRYPTOPHAGIDAE
^o*Micrambe abietis*: spr2
^o*Cryptophagus acutangulus*: tmm2
^o*Cryptophagus cylindrus*: paa
Cryptophagus dentatus: tmm3
Cryptophagus scutellatus: tmm2
Cryptophagus pilosus: spr4, tmm2
^o*Atomaria lewisi*: tmm2
Atomaria testacea: tmm2, tmm3
^o*Ootypus globosus*: tmm2
Ephistemus globulus: tmm2
PHALACRIDAE
Olibrus aeneus: ber1, nmh3, spr2, spr5
Olibrus cf *affinis*: ber2
LATRIDIIDAE
Stephostethus lardarius: spr5
^o*Latridius anthracinus*: tmm2. Door Berger & Poot (1970) onder de naam *Enicmus anthracinus* als nieuw voor de fauna gemeld. De soort is vrij algemeen in schimmeld stro en hooi.
Enicmus rugosus: spr4
Corticicara gibbosa: ber1, nmh3, spr2, spr4
MYCETOPHAGIDAE
^o*Mycetophagus quadripustulatus*: age1
CERYLONIDAE
Cerylon histeroides: spr2, spr4, tmm3
Cerylon ferrugineum: spr2, spr5
ENDOMYCHIDAE
Mycetaea subterranea: spr2
COCCINELLIDAE (lieveheersbeestjes)
Subcoccinella vigintiquatuorpunctata: nmh3
Coccidula rufa: vol2, voo
Rhyzobius litura: nmh3, tmm1
Rhyzobius chrysomeloides: spr4, zvh3
Anisosticta novemdecimpunctata: vol2, vol3
Aphidecta oblitterata: spr2
Tytthaspis sedecimpunctata: nmh3, spr2
Adalia bipunctata: hon, zvh3
Coccinella septempunctata: age1, paa, spr2
Oenopia globata: hon, nmh3
Harmonia quadripunctata: spr2
Myrrha octodecimguttata: spr2
Calvia decemguttata: age1, hon, nmh3, paa, spr2, zvh3. Het grote aantal vindplaatsen geeft aan dat deze soort inmiddels heel gewoon is in het oosten van ons land.
Calvia quatuordecimguttata: bre2, hon
Propylea quatuordecimpunctata: age1, nmh3, spr2, tmm1, vol3
Myzia oblongoguttata: hon, spr2
Psyllobora vigintiduopunctata: nmh3, tmm1
^o*Chilocorus renipustulatus*: age1
Exochomus quadripustulatus: tmm1, zvh3
SPHINDIDAE
Arpidiphorus orbiculatus: tmm2
CIIDAE
Cis nitidus: spr2, tmm3
Cis boleti: spr2, tmm3
Cis micans: spr2
Cis hispidus: paa, tmm3
Orthocis alni: zvh3
^o*Sulcacis fronticornis*: tmm3
Ennearthron cornutum: spr4
Octotemnus glabriculus: spr2, tmm3
ANOBIIDAE (klopkevers)

Xestobium rufovillosum: spr4
Ernobius nigrinus: hon
Ernobius mollis: ber1, (spr2)
Anobium punctatum: bre2, hon, spr2
 PTINIDAE (diefkevers)
Ptinus fur: bre2, hon, nmh3
 OEDEMERIDAE
Oedemera lurida: age1, bre2, nmh3, voo
 SALPINGIDAE
Salpingus planirostris: bre2, spr5
 PYROCHROIDAE (vuurkevers)
Pyrochroa coccinea: spr2
 ANTHICIDAE
Omonadus floralis: tmm2
Omonadus formicarius: tmm2
 MORDELLIDAE
⁹⁹*Tomoxia bucephala*: spr2
⁹⁹*Mordellistena parvula*: age1
 SCRAPTIIDAE
Anaspis frontalis: age1, vol3
Anaspis maculata: paa
 MELANDRYIDAE
Orchesia undulata: nmh3, zvh3
Conopalpus testaceus: nmh3
 LAGRIIDAE
Lagria atripes: ber1, nmh3, paa
Lagria hirta: spr2, vol2, vol3, voo
 ALLECULIDAE
Mycetochara linearis: nmh3
 TENEBRIONIDAE (zwartlijven)
⁹⁹*Eledona agricola*: tmm3
Diaperis boleti: age1, bre2, hon, nmh3, tmm3
Corticeus unicolor: spr2
Nalassus laevioctostriatus: nmh3, paa, spr4
 GEOTRUPIDAE
Geotrupes stercorosus: tmm3
 SCARABAEIDAE (bladsprietkevers)
Onthophagus similis: spr2, spr5
Onthophagus coenobita: nmh3, spr5
Aphodius erraticus: spr2
Aphodius fossor: spr2, spr5
⁹⁹*Aphodius depressus*: spr5
Aphodius distinctus: nmh3
Aphodius sphacelatus: spr5
Aphodius fimetarius: spr2, spr5
Aphodius foetens: spr5
Aphodius granarius: tmm1
Oxyomus sylvestris: tmm1, tmm2, tmm3
Melolontha melolontha: nmh3, paa
Anomala dubia: nmh3, spr1
Phyllopertha horticola: age1, ber1, lat1, nmh3, paa, spr2, spr4, spr5, voo
Hoplia philanthus: bre2
 CERAMBYCIDAE (boktorren)
Rhagium mordax: age1, vol3
Grammoptera ruficornis: age1, nmh3, spr4, spr5, voo
Alosterna tabacicolor: vol3
Pseudovadonia livida: age1, ber1, nmh3, tmm1
Corymbia rubra: ber1 (figuur 10)

Pachytodes cerambyciformis: spr1
Leptura maculata: age1, nmh3, spr1, vol3, voo
Stenurella aethiops: age1
Stenurella melanura: age1, ber1, bre2, hon, nmh3, spr1, spr2, spr4, zvh3
Stenurella nigra: age1, ber1, hon, nmh3, spr1, spr2, vol3
Stenopterus rufus: nmh3, vol2, vol3
Callidium violaceum: spr5
Clytus arietis: age1, ber1, nmh3, spr1
Plagionotus arcuatus: til
⁹⁹*Anaesthetis testacea*: nmh3. Een in ons land zeer zeldzame boktor, die slechts bekend was uit Noord-Brabant en Limburg.
Pogonocherus hispidus: bre2, spr2, vol3
Leiopus nebulosus: hon, nmh3, spr5
Agapanthia villosa: age1, bre2, spr4, vol2, vol3, voo
Tetrops praeustus: ber1, bre2, nmh3
 CHRYSOMELIDAE (bladhaantjes)
Donacia clavipes: age1
⁹⁹*Donacia crassipes*: zvh3
Donacia semicuprea: vol2, vol3, voo
Plateumaris sericea: reu
Plateumaris braccata: spr5
Plateumaris consimilis: nmh3, spr1, spr4, spr5
Zeugophora subspinosus: hon, spr2
Oulema melanopus: spr5
Oulema duftschmidi: age1
Cryptocephalus nitidus: hon, spr5
⁹⁹*Cryptocephalus moraei*: hon
Cryptocephalus labiatus: age1, ber1, bre2, hon, paa, spr5
Cryptocephalus pusillus: bre2
Chrysolina polita: age1, vol3, voo
Chrysolina varians: nmh3, vol3
Chrysolina fastuosa: age2, spr5
Gastrophysa polygoni: spr2, spr5, voo
Gastrophysa viridula: age1, hon, spr2, spr5, vol3, voo
Phaedon cochleariae: spr5, tmm3
Phaedon armoraciae: nmh3, vol3
Hydrothassa marginella: spr2, voo
Prasocuris phellandrii: vol2, vol3
⁹⁹*Chrysomela populi*: spr2
Gonioctena olivacea: spr5, zvh3

Gonioctena quinquepunctata: ber1, hon, nmh3, spr5
Phratora laticollis: spr5
Phratora vitellinae: nmh3, paa, spr2
Galerucella grisea: vol2, vol3
Galerucella lineola: age1, spr5
Galerucella pusilla: bre2
Galerucella tenella: age1
Lochmaea caprea: ber2, bre1, hon, vol3
Lochmaea suturalis: bre1
Luperus longicornis: ber2, bre2, hon
Longitarsus pratensis: paa
Agelastica alni: nmh3
Phyllotreta undulata: age1
Phyllotreta dilatata: vol2
Phyllotreta striolata: nmh3
Phyllotreta ochripes: vol3
Aphthona lutescens: age1
Aphthona nonstriata: age1, spr5, vol3
Altica aenescens: ber1, nmh3, zvh3
⁹⁹*Altica quercetorum*: nmh3, paa, spr4
Lythraea salicariae: age1
Asiorestia transversa: spr2, spr5
Asiorestia ferruginea: spr2
Hippuriphila modeeri: hon
Crepidodera aurea: hon, nmh3, paa
Crepidodera fulvicornis: bre2, spr2, vol3
Crepidodera aurata: bre2, hon, spr2
Epitrix pubescens: spr5
Mantura chrysanthemi: ber2
⁹⁹*Chaetocnema laevicollis*: age1
⁹⁹*Chaetocnema aenea*: vol2. Deze aardvlo, die vermoedelijk leeft op waterbies (*Eleocharis*), werd door Beenen & Winkelman (1997) voor het eerst uit Nederland gemeld, onder andere van het Brecklenkampse Veld.
Sphaeroderma testaceum: nmh3
Psylliodes affinis: spr5
Psylliodes dulcamare: spr5
Cassida viridis: spr2, spr4, voo
Cassida flaveola: nmh3, spr2, voo
Cassida rubiginosa: nmh3, spr2, spr4, spr5
Cassida cf. stigmatica: voo
 BRUCHIDAE
Bruchidius sp.: nmh3
 ANTHRIBIDAE
Enedeytes sepicola: zvh3

Figuur 10. De boktor *Corymbia rubra* is aange-
 troffen in de omgeving
 van de Bergvennen. Foto:
 T. Heijerman.
*The longhorn beetle Co-
 rymbia rubra was seen at
 nature reserve 'Bergven-
 nen'.*

CURCULIONIDAE (snuitkevers)

Otiorhynchus raucus: spr5
Otiorhynchus singularis: spr2, spr5
Otiorhynchus sulcatus: voo
Otiorhynchus ovatus: tmm1
Phyllobius argentatus: nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Phyllobius pyri: age1, ber1, hon, lat1, spr2, spr5, voo
Phyllobius viridearis: age1, ber2, spr2, spr5, voo
Phyllobius calcaratus: hon, spr2, spr5, vol3
Phyllobius pomaceus: age1, bre2, hon, nmh3, spr5, vol3, voo
Phyllobius maculicornis: spr5
Polydrusus pterygomalis: voo
Polydrusus sericeus: bre1, bre2, hon, nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Polydrusus cervinus: bre2, hon, nmh3, spr5, vol3
Barypeithes cf mollicornis: spr5
⁹⁹*Sciaphilus asperatus*: voo
Strophosoma melanogrammum: ber2, bre2, hon, nmh3, paa, spr2, spr5, vol3, voo
Strophosoma capitatum: nmh3, spr2, spr5, vol3, zvh3
Strophosoma fulvicorne: paa
Sitona cambricus: hon
Sitona regensteiniensis: zvh3
Sitona lineatus: nmh3, spr2
Sitona macularius: spr2
Chlorophanus viridis: nmh3, spr2, spr4
Larinus planus: spr5
Hypera adspersa: vol3
Hypera rumicis: nmh3
Hypera suspiciosa: hon, spr2, vol3, voo
Hylobius abietis: zvh3
Pissodes pini: bre2, paa
⁹⁹*Magdalis phlegmatica*: zvh3
Magdalis cerasi: bre2, nmh3
Magdalis flavicornis: spr5
Magdalis ruficornis: hon
Tanysphyrus lemnae: nmh2, nmh3, tmm1, vol3
Bagous limosus: age1
⁹⁹*Bagous subcarinatus*: age2
⁷*Bagous brevis*: bre2. Deze op egelboterbloem (*Ranunculus flammula*) levende soort werd door Cuppen & Heijerman (1995) voor het eerst uit Nederland gemeld van het Brecklenkampsche Veld. Ook nu kon de soort in aantal worden vastgesteld in een restpoeltje met veel aangevreten egelboterbloem.
Mononychus punctumalbum: vol3
Pelenomus comari: bre2
⁹⁹*Pelenomus canaliculatus*: bre2
Pelenomus waltoni: bre2, hon, spr2
Rhinoncus castor: nmh3
Rhinoncus bruchoides: bre2, nmh3
Rhinoncus pericarpus: age1, age2,

nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Rhinoncus inconspectus: hon, voo
Rhinoncus perpendicularis: hon, spr2, voo
Poophagus sisymbrii: age1
Micrelus ericae: ber1, ber2, hon, nmh3, spr4, voo
Nedyus quadrimaculatus: age1, bre2, hon, nmh3, spr2, spr5, tmm1, vol3, voo
Coeliodes erythroleucos: spr2
Coeliodes dryados: nmh3, spr2, spr5, vol3
Sirocalodes mixtus: bre2, nmh3, spr2.
Door Heijerman & Van den Berg (1995) voor het eerst gemeld uit Nederland, onder andere van Overijssel. Door de uitbreiding van de voornaamste voedselplant, rankende helmbloem (*Ceratocarpus claviculata*), ten gevolge van verzuring tegenwoordig vrij algemeen.
⁹⁹*Mogulones asperifoliarum*: nmh3, spr2
Microplontus rugulosus: nmh3, spr2
Datonychus angulosus: spr2
Datonychus melanostictus: voo
Parethelcus pollinarius: vol3
Glocianus punctiger: vol3
Ceutorhynchus floralis: nmh3, spr2, spr5
Ceutorhynchus pyrrhorhynchus: spr5, voo
⁹⁹*Ceutorhynchus atomus*: nmh3, voo
⁹⁹*Ceutorhynchus sulcicollis*: voo
Ceutorhynchus erysimi: age1, bre2, hon, nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Limnobaris dolorosa: bre2
Curculio venosus: nmh3
Curculio glandium: hon, nmh3, spr2
Curculio salicivorus: bre2, hon, nmh3, spr5
Curculio pyrrhoceras: hon, spr2, spr5, voo
Anthonomus phyllocola: spr2
Anthonomus rubi: spr2, vol3, voo
Anthonomus pedicularius: vol3
Sibinia pyrrhodactyla: nmh3
Cionus hortulanus: paa
Tychius picirostris: bre2, spr2, vol3
Stereonychus fraxini: vol3
Nanophyes marmoratus: age1, age2, bre2, lat1, vol3, voo
Gymnetron labile: voo
⁹⁹*Gymnetron beccabungae*: bre2
Orchestes pilosus: ber1, spr2, spr5
Orchestes fagi: spr2, spr5
Orchestes avellanae: spr5
Orchestes rusci: ber1, bre2, hon, nmh3, spr2, spr5
Tachyerges salicis: bre2, voo
Tachyerges stigma: bre1, bre2, vol3
Rhampus pulicarius: nmh3
Notaris bimaculatus: spr2
Notaris acridulus: age1, age2, spr5, vol2, vol3, voo
Dorytomus longimanus: vol3
Dorytomus taeniatus: vol3

Dorytomus melanophthalmus: hon
APIONIDAE
Oxystoma pomonae: nmh3, spr2, spr5
Oxystoma cerdo: nmh3, spr2
Oxystoma cracca: spr2
Perapion violaceum: age1, age2, hon, nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Perapion curtirostre: age1, ber2, hon, nmh3, spr2, spr5, vol3, voo
Perapion marchicum: ber2, spr5
Ceratapion basicorne: spr2
Ceratapion onopordi: spr5
Omphalapion hookerorum: spr2
Exapion fuscirostre: nmh3
Apion haematodes: nmh3, spr5
Apion cruentatum: spr2
Apion rubiginosum: spr2, voo
Protapion fulvipes: spr2, vol3, voo
Protapion nigritarse: spr2
Protapion apricans: vol3, voo
Holotrichapion aethiops: spr2
Cynapion gyllenhalii: vol3, voo
Eutrichapion viciae: vol2, vol3, voo
Eutrichapion vorax: nmh3, spr2
Ischnopterapion virens: hon, spr2
Ischnopterapion loti: bre2, hon, spr2, spr4, spr5, vol3, voo
Trichapion simile: bre2, hon, paa, spr2, spr5

ATTELABIDAE

Attelabus nitens: nmh3
Byctiscus betulae: reu
Deporaus betulae: bre2, hon, spr2, spr5, vol3, zvh3
Deporaus mannerheimii: bre2
Caenorhinus germanicus: nmh3, spr5
Caenorhinus aequatus: nmh3, vol3
Pselaphorhynchites tomentosus: bre2
Pselaphorhynchites longiceps: bre2, hon
Pselaphorhynchites nanus: ber1

SCOLYTIDAE

Scolytus intricatus: spr2
⁹⁹*Xyloterus domesticus*: spr2
⁹⁹*Xyloterus signatus*: spr2

DIPLOPODA - miljoenpoten

P. Koomen

BLANIULIDAE

Proteroiulus fuscus (bruinstipje): spr4(1 ♀)

JULIDAE

Cylindroiulus punctatus (knotskronkel): spr4(1 ♂), nmh3(1 ♂)
Julus scandinavicus (grote knotspoot): reu(1 ♀)

Alledrie de soorten zijn algemeen in Nederland (Berg 1995b).

CHILOPODA - duizendpoten

P. Koomen

LITHOBIIDAE

Lithobius forficatus (gewone steenloper):
reu(1 ♂), tmm2(3 ♀)

Lithobius calcaratus (kalksteenloper):
reu(1 ♀)

Lithobius forficatus is de meest algemene duizendpoot die in Nederland voorkomt. *Lithobius calcaratus* is algemeen in het pleistocene (zuidoostelijke deel van Nederland (Berg 1995a, Berg & Evenhuis 2001)).

PSEUDOSCORPIONIDA - bastaardschorpioenen

P. Koomen

CHERNETIDAE

Lamprochernes nodosus: tmm4(33 ♂, 25 ♀)

Lamprochernes nodosus is vaak in de buurt van mensen te vinden. De soort kan massaal voorkomen in rottend plantenmateriaal, zoals composthoppen en, in dit geval, een hoop oud hooi (Legg & Jones 1988).

ACARI - mijten

G. Vierbergen

IXODIDAE (teken)

Ixodes ricinus (gewone teek): spr1 (1 ♀),
spr4(1 ♀), spr5(1 ♂, 1 nimf), tmm4(1 ♀),
zvh2 (1 ♀, 1 nimf)

PHYTOSEIIDAE (roofmijten)

Amblyseius andersoni: ber1 (1 ♀)

^{NL}*Anthoseius piceae*: ber1 (1 ♀)

Anthoseius rhenanus: ber1 (4 ♀)

Anthoseius richteri: paa (3 ♀, 1 ♂), spr1
(4 ♀, 1 ♂)

Euseius finlandicus: zvh1 (2 ♀)

Typhlodromus laurae: spr1 (3 ♀)

^{NL}*Typhlodromus bichaetae*: (1 ♀)

ANYSTIDAE

Anystis baccarum: spr1 (1 ♀)

TENUIPALPIDAE (valse spintmijten)

Cenopalpus lineola: paa (1 ♀, 1 dn), spr1
(6 ♀, 2 ♂, 13 dn), zvh1 (9 ♀, 1 ♂, 9 dn)

Cenopalpus pulcher: tmm3 (25 ♀)

TETRANYCHIDAE (spintmijten)

Neotetranychus rubi: tmm2 (8 ♀, 1 dn)

Oligonychus brevipodus: zvh1 (4 ♀, 1 dn)

Oligonychus ununguis: ber1 (4 ♀)

Panonychus ulmi: paa (10 ♀, 1 dn), spr5
(1 ♀)

De fytofage spintmijten en valse spintmijten, die in sommige streken van Nederland soms moeilijk te vinden zijn, zijn in de omgeving van Ootmarsum

gemakkelijk te vinden. Vermoedelijk hierdoor werden ook veel roofmijten van de familie Phytoseiidae van de bomen geklopt, waarvan twee nieuwe soorten voor Nederland: *Anthoseius piceae* Karg & Edland op jeneverbes (*Juniperus communis*) en *Typhlodromus bichaetae* Karg op zomereik (*Quercus robur*). Beide soorten zijn van elders uit Europa bekend. *Typhlodromus laurae* Arutunjan is vijftien kilometer westelijk van Arnhem verzameld (1971, 'from pine', coll. R.I.C. Hansell), wat tot nu toe de enige bekende vindplaats in Nederland was (Chant & Yoshida-Shaul 1987).

ACARI: HYDRACHNIDIA - watermijten

B. van Maanen

HYDRYPHANTIDAE

Hydryphantes crassipalpis: vol2

Hydryphantes ruber: age3, bre2, spr5

Tartarothyas romanica: spr5

Thyas dirempta: age3

Thyas pachystoma: spr5

HYDRODROMIDAE

Hydrodroma d. despiciens: zvh3

SPERCHONTIDAE

Sperchon sp: spr4

Sperchon setiger: spr4

LEBERTIIDAE

Lebertia lineata: spr4, tmm3

PIONIDAE

Piona ambigua: age3

Piona carnea: zvh3

Tiphys latipes: bre2

Tiphys ornatus: vol2

ARRENURIDAE

Arrenurus affinis: zvh3

Arrenurus compactus: zvh3

Arrenurus fimbriatus: zvh3

Arrenurus globator: vol2

Arrenurus leuckarti: zvh3

Arrenurus neumani: zvh3

Arrenurus stecki: zvh3

OPILIONIDA - hooiwagens

P. Koomen

PHALANGIIDAE

Rilaena triangularis: reu(2 ♂, 2 ♀)

Rilaena triangularis is in het voorjaar de meest algemene Nederlandse hooiwagen.

ARANEIDA - spinnen

P. Koomen & Sj. Tiemersma

DICTYNIDAE (kaardertjes)

Dictyna arundinacea (heidekaardertje):
spr4

Dictyna pusilla (bruin kaardertje): bre1

Dictyna uncinata (struikkaardertje): reu

SEGESTRIIDAE (zesoogspinnen)

Segestria senoculata (boomzesoog):
nmh3

GNAPHOSIDAE (bodemjachtspinnen)

Zelotes subterraneus (noordse kampoot):
nmh2

CLUBIONIDAE (struikzakspinnen)

Cheiracanthium erraticum (heidespoor-
spin): bre1, spr4

Clubiona brevipes (eikenzakspin): paa

Clubiona corticalis (schorszakspin): bre1

Clubiona frutetorum (struweelzakspin):
bre1

Clubiona lutescens (griendzakspin): reu

Clubiona pallidula (boomzakspin): bre1

Clubiona norvegica (toendrazakspin):
spr1

ZORIDAE (stekelpootspinnen)

Zora spinimana (gewone stekelpoot):
paa, spr5

THOMISIDAE (krabspinnen)

Xysticus cristatus (gewone krabspin):
spr1

Xysticus ulmi (moeraskrabspin): bre2

PHILODROMIDAE (renspinnen)

Philodromus cespitum (gewone rens-
spin): bre1

Philodromus collinus (dennenrenspin):
bre1

SALTICIDAE (springspinnen)

Euophrys frontalis (gewone zwartkop):
spr1

Evarcha arcuata (bonte grasspringspin):
bre1

Evarcha falcata (bonte springspin): bre1,
spr1

Heliophanus flavipes (gewone blinker):
spr4

Neon reticulatus (gewone neon): reu

Salticus zebraneus (schorszebraspin):
bre1

Sitticus littoralis (gevlekte moerassprin-
ger): bre2

LYCOSIDAE (wolfspinnen)

Arctosa leopardus (moswolfspin): bre2

Hygrolycosa rubrofasciata (trommelwolf-
spin): reu

Pardosa amentata (tuinwolfspin): alb,
spr5, reu

Pardosa lugubris (zwartstaartboswolf-
spin): bre2, spr4

Pardosa pullata (gewone wolfspin): spr1,
spr5

Pirata hygrophilus (bospiraate): nmh3,
paa#, reu, spr5

Pirata latitans (kleine piraate): bre2, spr5

Pirata piscatorius (grote piraate): bre2

Trochosa spinipalpis (gestekelde nacht-
wolfspin): reu

Trochosa terricola (gewone nachtwolfs-
pin): paa#, reu

Xerolycosa nemoralis (bosrandwolfspin):
spr4

PISAURIDAE (kraamwebspinnen)
Dolomedes fimbriatus (gerande oeverspin): bre2
 HAHNIIDAE (kamstaartje)
Hahnia montana (gewoon kamstaartje): tmm2
 THERIDIIDAE (kogelspinnen)
Achaearanea lunata (prachtkogelspin): nmh3, reu, spr1
Achaearanea simulans (valse broeikaspin): bre1, nmh3
Anelosimus vittatus (slanke kogelspin): bre2
Enoplognatha ovata (gewone tandkaak): nmh3, reu
Theridion impressum (grote wigwamspin): bre2, nmh2, spr4
Theridion mystaceum (donkere kogelspin): nmh3
Theridion sisypium (kleine wigwamspin): spr4
Theridion varians (gewoon visgraatje): bre1, spr1
Neottiura bimaculata (witbandkogelspin): spr1, spr5
Simitidion simile (witvlek heidekogelspin): bre2, spr4, spr5
 TETRAGNATHIDAE (strekspinnen)
Metellina mengei (zomerwielwebspin): reu, spr5
Pachygnatha clercki (grote dikkaak): reu
Pachygnatha degeeri (kleine dikkaak): tmm2
Pachygnatha listeri (bosdikkaak): paa
Tetragnatha extensa (gewone strekspin): spr5
Tetragnatha montana (schaduwstrekspin): nmh3, reu, reu
Tetragnatha nigrita (donkere strekspin): bre1, reu
 ARANEIDAE (wielwebspinnen)
Araniella cucurbitina (gewone komkommerspin): spr1
Araniella opistographa (tweelingkommerspin): spr1
Larinioides cornutus (rietkruisspin): bre1, bre2
Mangora acalypha (driestreepspin): bre1, nmh2, spr1, spr4
Zilla diodia (maskerspinnetje): spr1
 ERIGONIDAE (dwergspinnen)
Diplocephalus cristatus (gewoon dubbelkopje): tmm2
Diplocephalus latifrons (tweeklauwdubbelkopje): tmm2
Entelecara acuminata (voorkopstruikdwergspin): bre1
Entelecara erythropus (platkopstruikdwergspin): tmm2
Erigone arctica (schorrendwergspin): bre1
Erigone atra (storingsdwergspin): bre1, bre2, tmm2, paa

Erigone dentipalpis (aeronautje): bre1, nmh2
Erigone promiscua: spr1
Prinerigone vagans (moerasdwergspin): tmm2
Hypomma cornutum (bermknobbelkopje): reu
Maso sundevalli (gewoon dwergstekelpootje): reu
Oedothorax gibbosus (bultvelddwergspin): reu
Peponocranium ludicrum (heideballonkopje): bre1
Pocadicnemis pumila (bleek bosgroefkopje): tmm2
Pocadicnemis juncea (bleek heidegroefkopje): spr5
Walckenaeria furcillata (gespleten doorkijkkopje): paa
Trematocephalus cristatus (doorkijkkopje): tmm2
 LINYPHIIDAE (hangmatspinnen)
Bathyphantes gracilis (gewoon wevertje): bre2, tmm2
Bathyphantes nigrinus (griendwevertje): reu
Diplostyla concolor (langtongspinnetje): reu, tmm2
Lepthyphantes flavipes (zwart wevertje): reu
Lepthyphantes zimmermanni (boswevertje): reu
Linyphia hortensis (tuinhangmatspin): reu
Linyphia triangularis (herfsthangmatspin): paa
Meioneta rurestris (veldprobleemspinnetje): bre2
Microlinyphia pusilla (kleine heidehangmatspin): spr4
Neriere clathrata (kruidhangmatspin): reu
Neriere peltata (struikhangmatspin): nmh3
Saarestoa abnormis (driepunthangmatspin): reu
Ostearius melanopygius (zwartgatje): bre1, tmm2
Carorita limnaea: tmm2
 THERIDIOSOMATIDAE (paraplusspinnen)
Theridiosoma gemmosum (moeraspareltje): reu

ISOPODA - pissebedden

P. Koomen

LIGIIDAE

Ligidium hypnorum (buispissebed): reu (3♂, 5♀), spr5(1♂)

ONISCIDAE

Oniscus asellus (kelderpissebed): reu(1♀)

PHILOSCHIIDAE

Philoscia muscorum (mospissebed):

nmh2(1♀), nmh3(1♀), tmm2(1♂, 4♀)
 ARMADILLIDIIDAE (oprolpissebedden)
Armadillidium pulchellum (prachtoproler): nmh3(11♀), tmm2(1♀)
 PORCELLIONIDAE
Porcellio scaber (ruwe pissebed): nmh3(1♀)
 TRACHELIPODIDAE
Trachelipus rathkei (kleipissebed): nmh3(2♀), reu(1♀), tmm2(2♂, 2♀, 3 juv)

Ligidium hypnorum is een wat minder algemene pissebed van uitgesproken vochtige plaatsen met open water in de buurt. *Armadillidium pulchellum* is een fraai oranjegeel gevlekte, kleine pissebed die zich kan oprollen tot een kogeltje van ca. drie milimeter. De soort is zeer zeldzaam in Nederland. De omgeving van Ootmarsum is een van de weinige plaatsen in Nederland waarvan de soort al bekend was. De andere soorten kunnen als algemeen tot buitengewoon algemeen beschouwd worden (Berg 1996, Berg & Wijnhoven 1997).

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar de drie terreinbeherende instanties die toestemming verleenden tot het verrichten van entomologisch onderzoek: Natuurmonumenten, het Overijsselsch Landschap en Staatsbosbeheer.

Literatuur

- Aukema B 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. Tijdschrift voor Entomologie 132: 1-104.
 Aukema B 1990. Drie miriden nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae). Entomologische Berichten 50: 165-168.
 Aukema B 1991. Verslag van de 145e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging 8-10 juni 1990 te Buurse. Heteroptera - wantsen. Entomologische Berichten 51: x-xii.
 Aukema B 2003. Wantsennieuws uit Zeeland (Heteroptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 18: 1-16.
 Aukema B, Cuppen JGM & Hermes D 1998. Verslag van de 152e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging 30 mei t/m 1 juni 1997, te Ommen (Overijssel). Heteroptera - wantsen. Entomologische Berichten 58: xiii-xiv.
 Aukema B, Cuppen JGM, Nieser N & Tempelman D 2002. Verspreidingsatlas Nederlandse wantsen (Hemiptera: Heteroptera). Deel I: Dipsocoromorpha, Nepomorpha, Gerromorpha & Leptopodomorpha. EIS-Nederland, Leiden.
 Aukema B & Hermes D 1990. Nieuwe vond-

- sten van *Acetropis gimmerthalii* in Nederland (Heteroptera: Miridae, Mirinae). Entomologische Berichten 50: 7-10.
- Beenen R & Winkelman J 1997. Aantekeningen over Chrysomelidae in Nederland 4 (Coleoptera). Entomologische Berichten 57: 154-156.
- Berg MP 1995a. Preliminary atlas of the centipedes of the Netherlands. Communication EIS-Nederland no. 78.
- Berg MP 1995b. Preliminary atlas of the millipedes of the Netherlands. Communication EIS-Nederland no. 79.
- Berg MP 1996. Preliminary atlas of the terrestrial isopods of the Netherlands. Communication EIS-Nederland no. 77.
- Berg MP & Evenhuis C 2001. Determinatietabel voor de Nederlandse duizendpoten (Myriapoda: Chilopoda). Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 41-77.
- Berg MP & Wijnhoven H 1997. Landpissebedden. Wetenschappelijke mededelingen KNNV 221.
- Berger CJM & Poot P 1970. Nieuwe en zeldzame soorten voor de Nederlandse keverfauna I. Entomologische Berichten 30: 213-221.
- Brakman PJ 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. Monographieën van de Nederlandsche Entomologische Vereeniging 2: i-x, 1-219.
- Burmeister EG 1982. Ein Beitrag zur aquatischen Käferfauna von Walcheren, Niederlande (Insecta, Coleoptera), unter besonderer Berücksichtigung von halophilen und halobionten Arten. Zoologische Bijdragen 28: 85-99.
- Chant DA & Yoshida-Shaul E 1987. A world review of the *pyri* species group in the genus *Typhlodromus* Scheuten (Acari: Phytoseiidae). Canadian Journal of Zoology 65: 1770-1804.
- Cuppen JGM 1993. Het voorkomen van *Hydrochus nitidicollis* in Nederland bevestigd (Coleoptera: Hydrochidae). Entomologische Berichten 53: 26.
- Cuppen JGM 1999. *Helophorus laticollis* rediscovered in The Netherlands (Coleoptera: Helophoridae). Entomologische Berichten 59: 59-61.
- Cuppen JGM 2000. Distribution, phenology, food and habitat of *Hygrobia hermanni* in The Netherlands (Coleoptera: Hygrobiidae). Entomologische Berichten 60: 53-60.
- Cuppen JGM & Cuppen HPJJ 1983. Distribution and ecology of *Aga-bus striolatus* (Gyllenhal) in the Netherlands (Coleoptera: Dytiscidae). Entomologische Berichten 43: 105-108.
- Cuppen JGM & Heijerman T 1995. A description of the larva of *Ba-gous brevis* Gyllenhal, 1836 (Coleoptera: Curculionidae) with notes on its biology. Elytron 9: 45-63.
- Cuppen JGM, Vorst O, Heijerman T, Drost MBP, Sande C van de, Huijbregts J, Edzes HT, Blommaart JJA, Teunissen APJA, Langeveld SC, Berg K van den, Fliervoet LH, Heetman AJA & Krikken J 1998. Verslag van de 152e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 30 mei t/m 1 juni 1997, te Ommen (Overijssel). Coleoptera - kevers. Entomologische Berichten 58: xxii-xxxiv.
- Drost MBP, Cuppen HPJJ, Nieukerken EJ van & Schreijer M 1992. De waterkevers van Nederland. Uitgeverij K.N.N.V., Utrecht.
- Edzes HT, Houdt NC van & Muilwijk J 1991. Verslag van de 145e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging 8-10 juni 1990 te Buurse. Coleoptera - kevers. Entomologische Berichten 51: ii-iii.
- Hansen M 1996. Katalog over danmarks biller. Entomologiske Mededelser 64: 1-231.
- Heijerman T & Berg K van den 1995. Het genus *Sirocalodes* in Nederland (Coleoptera: Curculionidae). Entomologische Berichten 55: 177-181.
- Heijnsbergen S van 1970. Coleoptera, nieuw voor de Nederlandse fauna. Entomologische Berichten 30: 109-110.
- Huijbregts J, Edzes HT, Kuijper-Nannenga J, Nunen F van, Turin H, Vondel B van, Vorst O & Withaar G 1990. Excursie-verslag Haaksbergerveen, 27 mei 1989. Sektie Everts Info 7: 4-6.
- Köhler F & Klausnitzer B 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. Entomologische Nachrichten und Berichte (Dresden), Beiheft 4: 1-185.
- Kuchlein JH & Vos R de 1999. Geannoteerde naamlijst van de nederlandse vlinders: 1-302. Backhuys Publishers.
- Legg G & Jones RE 1988. Pseudoscorpions. Synopses of the British Fauna (New Series) 40.
- Lucht WH 1987. Die Käfer Mitteleuropas. Katalog: 1-324. Goecke & Evers.
- Maanen B van, Vorst O, Drost B, Ee G van, Nunen F van, Heijerman T, Huijbregts H, Lutjeboer A, Muilwijk J, Tiemersma S & Veldkamp W 2003. Excursieverslag Weerribben - 26-27 mei en 31 augustus-2 september 2001. Sektie Everts Info 59: 4-12.
- Nagel H, Vos R de & Post F 2001. *Euphyia unangulata* opnieuw in Nederland (Lepidoptera: Geometridae). Entomologische Berichten 61: 60-62.
- Nieuwenhuyzen A van 1999. Recente vondsten van *Rhantus bistriatus* (Coleoptera: Dytiscidae) in Nederland. Entomologische Berichten 59: 126.
- Schilthuizen M 1983. Interessante Coleoptera van het eiland Voorne (III). Entomologische Berichten 43: 65-68.
- Sinnema SG, Sinnema-Bloemen JW, Vis R & Visser DO 2002. Macro-lepidoptera - grote vlinders. In: Entomofauna van Westerwolde. Verslag van de 156e zomerbijeenkomst te Ter Apel. Entomologische Berichten 62: 101-120.
- Stuivenberg F van 1997. Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse Steninae (Coleoptera: Staphylinidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 6: 1-60.
- Turin H 2000. De Nederlandse loopkevers, verspreiding en oecologie (Coleoptera: Carabidae). Nederlandse Fauna 3: 1-666.
- Verberk WCEP, Duinen GJA van, Peeters TMJ & Esselink H 2001. Importance of variation in watertypes for water beetle fauna (Coleoptera) in Korenburgerveen, a bog remnant in the Netherlands. Proceedings Experimental and Applied Entomology 12: 121-128.
- Vondel B van 1985. Verspreiding van Haliplidae in Nederland. Een tussenstand. Nieuwsbrief European Invertebrate Survey Nederland 16: 31-34.
- Vondel B van 1991. Verslag van de 145e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging 8-10 juni 1990 te Buurse. Waterkevers. Entomologische Berichten 51: iii-iv.
- Vorst O 1992. Enige Staphylinidae nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera). Entomologische Berichten 52: 101-103.
- Vorst O 1995. An annotated list of the Dutch Pselaphidae (Coleoptera). Entomologische Berichten 55: 85-101.
- Vorst O 1997. An annotated list of Dutch Scydmaenidae (Coleoptera). Entomologische Berichten 57: 185-197.
- Vorst O 2002. Nieuws over Nederlandse kortschildkevers 1: Proteininae, Micropeplinae, Omaliinae (Coleoptera: Staphylinidae). Entomologische Berichten 62: 164-171.
- Vorst O & Cuppen JGM 2003a. Entomofauna van Meinweg en Roerdal - verslag van de 157e zomerbijeenkomst te Herkenbosch. *Chaetarthria similis* Wollaston nieuw voor Nederland. Entomologische Berichten 63: 62-63.
- Vorst O & Cuppen JGM 2003b. A third Palearctic species of *Chaetarthria* Stephens (Coleoptera: Hydrophilidae). Koleopterologische Rundschau 73: 161-167.
- Vorst O & Huijbregts J 2001. Overzicht van de wijzigingen in de lijst van Nederlandse kevers (1987-1999) (Coleoptera). Entomologische Berichten 61: 80-88.

Geaccepteerd 8 oktober 2004.

Summary

Entomological fauna of North-east Twente, Overijssel - report of the 158th summer meeting at Ootmarsum

The 158th meeting of the Netherlands Entomological Society took place from 13-15 June 2003 in the surroundings of Ootmarsum, Overijssel. A total of 1484 taxa of nineteen different arthropod orders was recorded. Beetles, with 744 species, were particularly well represented. The number of species new for the province however was limited. The predatory mites *Anthoseius piceae* and *Typhlodromus bichaetae* are here reported for the first time for The Netherlands.